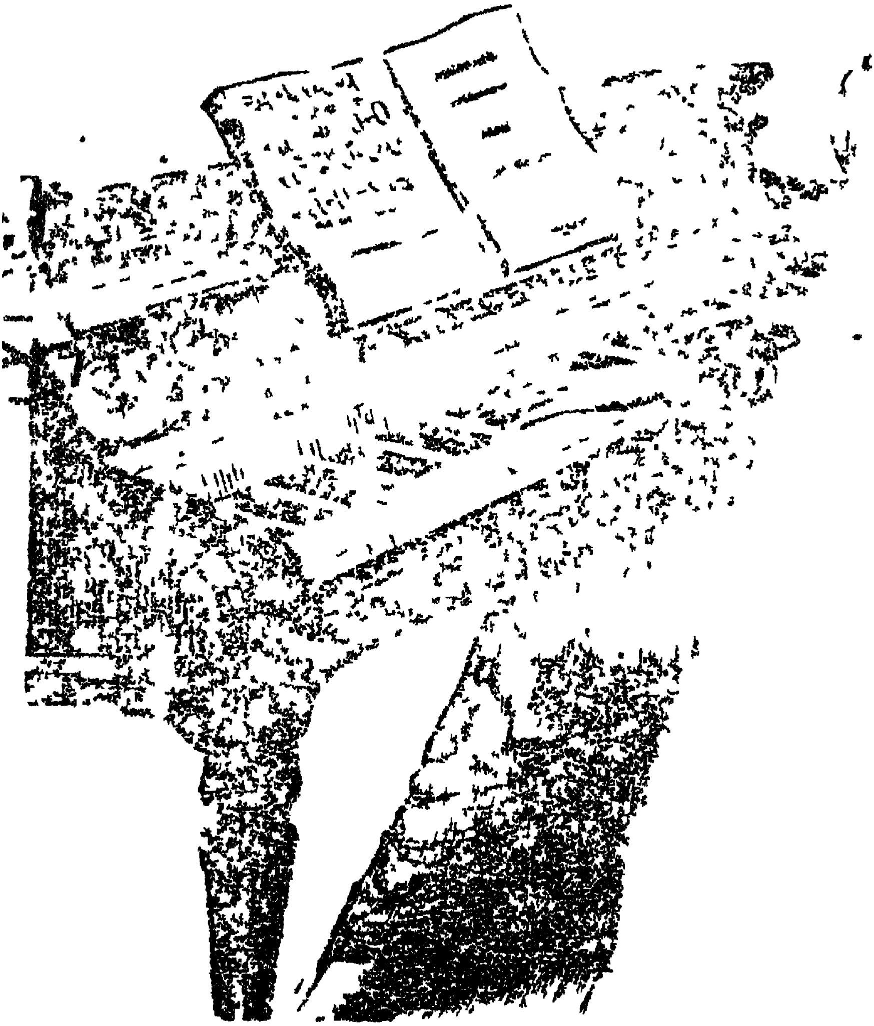
સુધારા વધારા સાથે આવૃત્તિ

એમ. એચ. મેહેરઅલીના

હારમોનિયમ

ચાવી-બુક

ભાગ ૧ લો.

બનાવનાર એમ. એચ. મેહે

કિંમત

એમ. એચ. મેહેરઅલીના વાજીંત્ર પુસ્તકોના અભિપ્રાય.

Your key-books would no doubt deservo lst calss Medal or Certificate. Gurbaksh Singh—Amritsar.

ભિરિયા, મી૰ ઇશ્વરદાસ—અમ નવા શિખનાર હુ તોભી આપકે હારમોનિયમ ચાવી- બુકકો દેખકે રાગ બજાતે હૈં તો શુધ્ધ રાગ બજતે હૈં.

દખણ હૈદરાબાદ, મી. બેરામજી શાવકશા—તમારી હારમોનિયમ વગેરે નોટસની ચાવી-બુકની બનબજા તારીફ થાય છે.

અપૂજલ ગંજ, કોટેકર—હારમોનિયમ ચાવી-બુકસે બોહોત ફાયદા ઉઠાયા બલકે આપકા સુકરીયા અદા કરતા હુ.

R. M. R. હરીપુરના સ્ટેશન માસ્તર કાશીનાથ—આપની કોનસ-રટીનાની ચોપડીમાં જે ગાયનો દીધાં છે તે વગર ઉસ્તાદે આવડે છે.

શેઠ દા. અ. હોટલ-કીપર—તમારા વાજીંત્રની દરેક ચોપડી એવાં તો સરસ ગીતોથી ભરેલી છે, કે એક આળસુ છોકરાને પણ શિખવાનો શોખ થાય.

પુના, જે. આર. રાજન—એ એક વગર શીખેલાને એક હુશીઆર ઉસ્તાદની ગરજ સારે છે.

તુલજાપુરથી મહમદ ઝાહાર—તમારી કનસરટિના ચાવી-બુકના ભાગ ૧ થી ૬ મંગાવીને હું તેપરથી સરસ ગાયન વગાડવાને ઘણી સેહેલથી શીખી શક્યો છું

બાંટવા. સયદ ગુલામહુસેન સુલુકમીઆં—આપની એકારડિયન ચાવી-બુકમાં સમજ અને શીખવાની રીત બહુ સરસ છે ને તેમાંથી હું વગાડવાને શીખેલો છું.

ગોંડલથી, મીઆં રામજી મુલજી—તમારી ચાવી-બુક આવવાથી ફિડલ શિખવાને બહુ સવલ પડી છે.

મદ્રાસથી, પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ હેરી કુંગ વાળા દા. એ. ખંભાતા—તમારી એકારડીયન ચાવી-બુકના ભાગ ૬ મંગાવ્યા હતા તેપરથી હું ગાયન વગર ઉસ્તાદે શિખ્યો છું.

ગણદેવીથી, શેઠ અમુલકરાય હરરાય—આપની વાજીંત્ર વગાડતાં શિખવાની ચોપડીઓ કેટલીક હમારી પાસે છે, તે ઉપરથી વાજીંત્ર વગાડતાં હમો બરોબર શીખી શકયા છીએ.

Rangoon, Amir Hussain—I was quite unacquainted with Harmo and other Musical instruments and also with singing, but by the help of your Harmonium chavi-book I am able now to play Harmo freely and without any mistake.

☞ એ ઉપરાંત સંખ્યાબંધ સરટિફીકેટો મળેલી છે.

એમ. એચ. મેહેરઅલીની હારમોનિયમ ચાવી-બુક

ભાગ ૧ લો—આવૃતિ બીજી

અનુક્રમણિકા.

સુધારા વધારા સાથે—આવૃત્તિ બીજી.

એમ. એચ. મેહેરઅલીની

હારમોનિયમ

ચાવી-બુક

ભાગ ૧ લો.

ખસુસ કરીને શિખનારાઓ વગર ઉસ્તાદે શિખી શકે તેવી
હરેક સમજણ સાથે તરેહવાર હિંદુસ્તાની તથા
ઇંગ્રેજી તર્જના ગાયનની સહુથી સેહેલી
નોટ તેના ખરા સુરે આપેલી છે.

ર ચ ના ર

એમ. એચ. મેહેરઅલી

ફિડલ, એકોર્ડીયન, કનસર્ટિના અને હારમોનિયમ ચાવી બુક
તથા (ઉરદુ) ઉસતાદે કનસર્ટિના અને વેપારની કુંચી,
હુંડીગણીત, કલજુગના કોતક, અરેબિયન નાઇટ્સ,
જંગબારી ભાષા, જુનાની ટેબલ લફાસુ,
સન્ચલના ચમત્કાર વગેરે
પુસ્તકો બનાવનાર.

પ્ર ગ ટ ક ર ના ર

અલાદીન એમ. એચ. મેહેરઅલી.

ઠેકાણું—ડુંગરી બજાર પાસે—મુંબઇ.

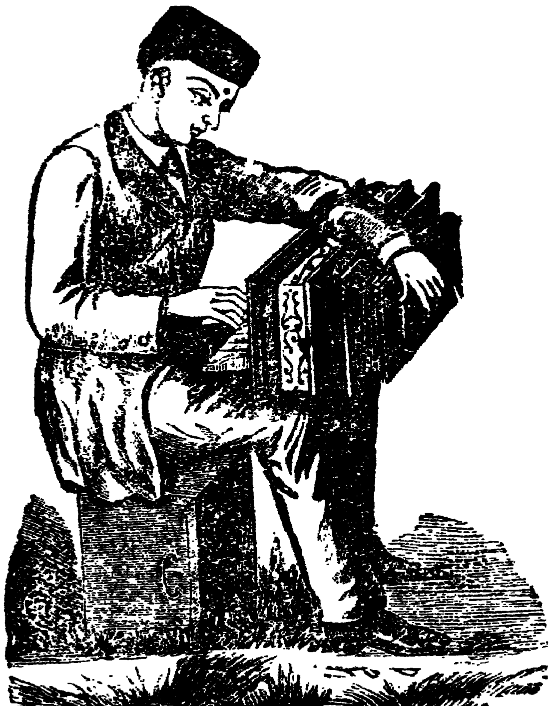
મુંબઇ—ધી ફોર્ટ પ્રીંટીંગ પ્રેસ.

૪૦ સન ૧૯૦૮ જાનેવારી.

કિંમત ૧૦ આના.

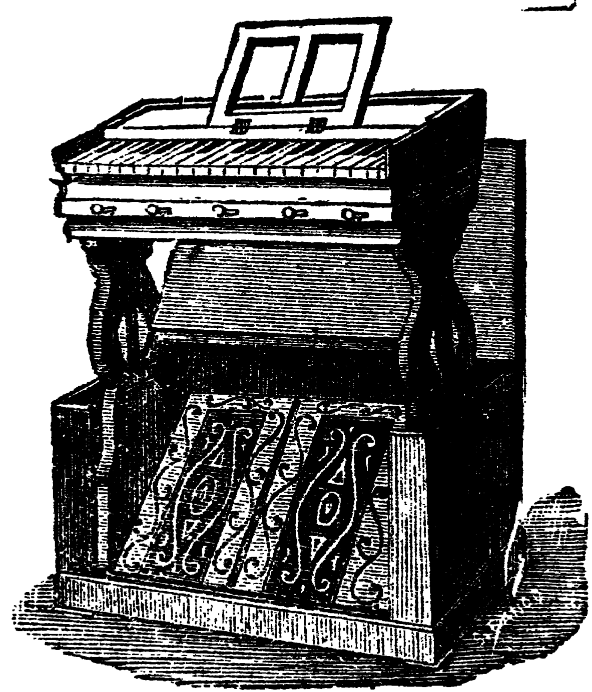
હારમોનિયમના પિકચરો.

હાથનો હારમોનીયમ વગાડે છે.

૨૦૧૭

ફોલડિંગ હારમોનિયમ.

પ્રસ્તાવના.

(આવૃતિ પેહેલીની)

જાતી અનુભવ અને મહેનતે સહેતુથી કીધેલા કામમાં ફતેહની આશા રહેછે, અને તે પ્રમાણે ચાલીને મેં પ્રથમ કનસરટિના એકૉરડિયન અને ફિડલ નામના વાજીંત્ર વગાડવાના પુસ્તકો છપાવેલ હોવાથી તેનો સારો ખપ ચાલ્યો અને તેના અનેક ભાગો એક પછી એક બહાર પાડવાની મને ફતેહ મળીછે; જે હાલ સર્વે ઠેકાણે એ વાજીંત્રના સત્તાવાર પુસ્તકો તરિકે ચાલેછે. પણ હાલ વળી થોડાંક વર્ષના અરસાથી હારમોનિયમ વગાડવાનું શોખ પ્રજામાં વધતું ચાલ્યું છે અને રસ્તે જતાં ઘણાં ઘરોમાંથી તેની મધુર સુરાવટો સાંભળવામાં આવેછે. એવે સમયે હું મારાં ઘણા મિત્રોની સૂચનાને અનુસરી શોખીલી આલમની સેવામાં આ મારો હારમોનિયમ ચાવી-બુકનું પુસ્તક મુકવાની છુટ લઊં છું.

અત્યાર સુધીમાં હારમોનિયમ વગાડવાના ઘણાં પુસ્તક જુદા જુદા કર્ત્તાઓથી બાહાર પડેલા છે પણ તેમાં ઘણાખરા તો એવા છે કે જેથી સંગીતનો થોડાં જ્ઞાનવાળો પણ સમજણ મેળવી ગાયન વગાડી શકે નહીં અને થોડાંક એવાં છે કે જેમાં અલબતાં વધુ સમજણ આપેલી છે ખરી, તો પણ પૂર્ણ ખુલાસા ભરેલી સમજણ તથા એવી સરલ રીતની નોટ આપેલી નથી કે જેથી શરૂઆતનો નવો શિખનાર ગુચવણ વગર જ્ઞાન મેળવીને ગાયન સેહેલાઇથી વગાડવાને શિખી શકવાને સામર્થવાન થાય. પણ આ કુંચીમાં હારમોનિયમના અનેક પિકચર, તેનો સર્વે ખુલાસો હારમોનિયમની ચાવીના બોર્ડના પિકચર સાથે સારેગમનો ખુલાસો, વગાડવાની તથા સુરની ઘણી સમજણ, વિગેરે વિગેરે, બાબતો તથા યુરોપીયન મ્યુઝીક નોટસ જેમ બાકીમાં આપવામાં આવે છે, તે પ્રમાણે નહાને નહાને કટકે સરલ રીતની નોટ, સરખી રીતે ગાયનની નીચે આપેલી છે કે જેથી નવો શિખનાર પણ થોડી મહેનત લીધાથી ગાયન વગાડવાને શિખી શકશે.

કેટલાક સાહેબો સાધારણ રીતે એવું માને છે કે વગર શિક્ષકે માત્ર ચોપડીથી હારમોનિયમપર ગાયન વગાડવાને શિખી શકાય નહીં. તે માટે મારૂં એટલુ કહેવું છે કે એ પુસ્તક લઇ પોતાની પાસે રાખવાથી શિખાઇ જવાશે, તેમ નથી; અથવા એ પુસ્તકમાં આપેલા વિષયો બરોબર સમજ્યા વગર, અને શિખવાની રીત પ્રમાણે ન ચાલતાં ગમે ત્યાંથી એકાદ ભલતું ગાયન શિખવાની ઉપર ટપકે જરા કોશેષ કીધી કે શિખી જવાય છે, તેમ પણ નથી. પણ નવા શિખનારે પ્રથમ તો એ પુસ્તકના સર્વે વિષયો એક પછી એક બરોબર ધ્યાનથી સમજી લેવા જોઇએ અને તેમાં બતાવેલું છે

તે પ્રમાણે વર્તવું જોઇએ અને એમાં આપેલી શિખવાની રીત પ્રમાણે પહેલા ગાયનથી વગાડવાને ફરી ફરીને કોશેષ કરી બરોબર શિખવું અને એ પ્રમાણે અનુક્રમે આગળ વધવું જોઇએ. એ રીતે અલબતાં શિખી શકાશે; તો પણ તેથી મારો એવો આગ્રહ કે અહંકાર નથી કે બિલકુલ અંજાણ્યો માણસ માત્ર મારા પુસ્તકથી એક ચબરાક ઉસ્તાદ બની જાશે પણ એટલું તો ખાત્રીથી કહું છું કે નવો શિખનાર એથી વગર શિક્ષકે ઘણું અજવાળું મેળવી, ઘણા ગાયનો વગાડતાં શિખી ખામુખા પોતાનો સાધારણ શોખ પુરો કરી શકશે.

આ પુસ્તકમાં ઘણાખરાં ગાયન તદન હીંદુસ્તાની જાણીતા રાગનાજ સમાવેલા છે કે જેથી ખામુખા નવા શિખનારાઓ આસાનીથી શિખી શકે; બાકી થોડાંક ગાયન પ્રસિદ્ધ નાટકના પણ લીધેલા છે. દરેક ગાયનનો એક એક પૂરેપૂરો અંત્રો નોટને મથાળે તેમજ નોટની સાથે આપેલો છે કે જે પરથી તેના બાકીના સર્વે અંત્રા તથા તે રાગના બીજા ગાયન પણ વાગી શકશે, પણ એમાં આખે આખાં ગાયન ચીતર્યાં નથી, કારણ કે ગાયનનાં એવાં પુસ્તકોતો નજીવી કિંમતે હાલ મળી શકે છે. માટે તે આપીને એક મહોટું ગ્રંથ દેખાડવાની મેં તજવીજ કીધી નથી.

આ પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરતાં મારૂં એટલું કહેવું છે કે અત્યાર સુધીમાં હારમોનિયમ વગાડવાના ઘણાં પુસ્તકો જે બહાર પડેલાછે તે કરતાં મેં આ પુસ્તકને ઘણી મહેનતે ખામુખા નવા શિખનારને માટે ઘણા ખુલાસાવાળો, સરલ નોટવાળો, અને ઘણા પ્રકારે અનુકુળ કીધું છે તે વીશેની જેણે ખાત્રી કરવી હોય તેણે ભલે બીજા કોઇબી પુસ્તકથી સરખાવી જોઈ લેવું. પણ એથી હું દેશી સંગીત શાસ્ત્રના ઉસ્તાદ અથવા એક મહોટા ગ્રંથકર્ત્તામાં ખપવાને માંગતો નથી પણ મારી આ નાકસ અકલની મહેનતનો પરીણામ પ્રજાની સેવામાં મુકુ છું.

છેલ્લે હું એવી આશા રાખુ છું કે હું પ્રવિણ તેમ કસાયલો વિદ્વાન નથી માટે ગુણી ગ્રાહકોને ગ્રંથમાં કાંઈ ન્યુનતા કે ખામી માલમ પડે તો તેઓ દરગુજરની નજરે જોઇ સાર ગ્રહણ કરશે અને જેવી ઉલટથી મારા કનસર્ટીના, અકૉરડિયન અને ફિડલના પુસ્તકોને પ્રજાથી ઉત્તેજન મલ્યું છે તેવુંજ ઉત્તેજન મારા આએ પ્રયત્નને પણ મળશે.

ઇ. સ. ૧૮૯૪.

લા૦ મહમદહુસેન મેહેરઅલી

રચનાર.

"TRUTH WILL HAVE ITS WAY."

આવૃતિ બીજી.

સૂચના.

—— :o: ——

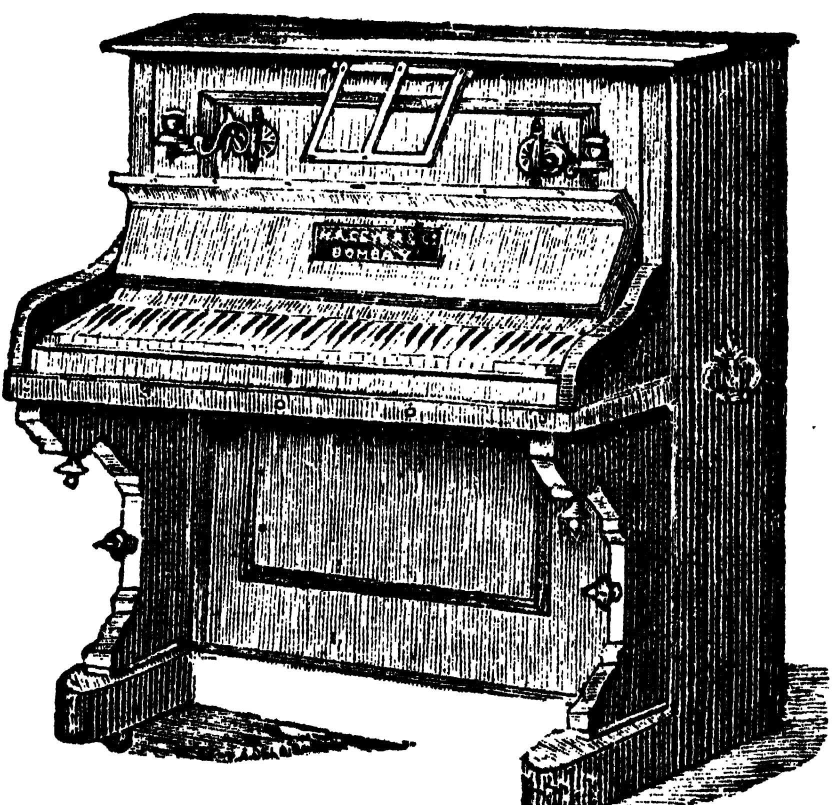
હારમોનિયમ ચાવી-બુક ભાગ ૧ લાની પ્રથમ આવૃતિ મારા મરહુમ પ્રિય પૂજ્ય પિતાજીએ રચી પ્રગટ કરેલી લાંબો વખત થયો ખપી ગએલી હોવાથી હાલમાં તેની બીજી આવૃતી ગુણી ગ્રાહકોની સેવામાં મુકતાં આશા રાખું છું કે વાજીંત્રના શોખીન સાહેબો તરફથી મને આગળ મુજબ પુરતો આશ્રય મલશે.

આ બીજી આવૃતિમાં અસલ રચનાને વલગી રહી વખતને અનુસરતા સુધારા વધારા દાખલ કીધા છે; છતાં પણ ગુણી ગ્રાહકો નવા શિખનારને ઉપયોગી થઇ પડે એવો વધુ ખરો અને સંગીન સુધારો વધારો કરવાની સુચના કરશે તો હવે પછી ની આવૃતિમાં તેવો સુધારો વધારો કરવાને સેવક ઝર કે જેહમતથી પછાત રહેશે નહીં.

ડુંગરી બજાર સ્ત્રીટ, મુંબઈ.
ઇ. સ. ૧૯૦૮ જાનેવારી.

લા૦ અલાદીન એમ. એચ. મેહેરઅલી,
પ્રગટ કરનાર.

પિઆનો ઘાટનો ઑરગન હારમોનિયમ.

હિંદુસ્તાની રાગની ટુંક સમજ.

હિંદુસ્તાંની રાગની **સમજ** જો આપણે બુકમાં ન હોય તો ન ચાલે તેમ કાંઇ નથી, પણ એની **સમજણથી** વાજીંત્ર વગાડનારાને કેટલુંક **અજવાળું** પડે છે. વાજીંત્ર વગાડવાનું મૂળ રાગવિદ્યા છે, માટે **અત્રે** તેનો સેજ સાર આપેલો વ્યર્થ જશે નહીં.

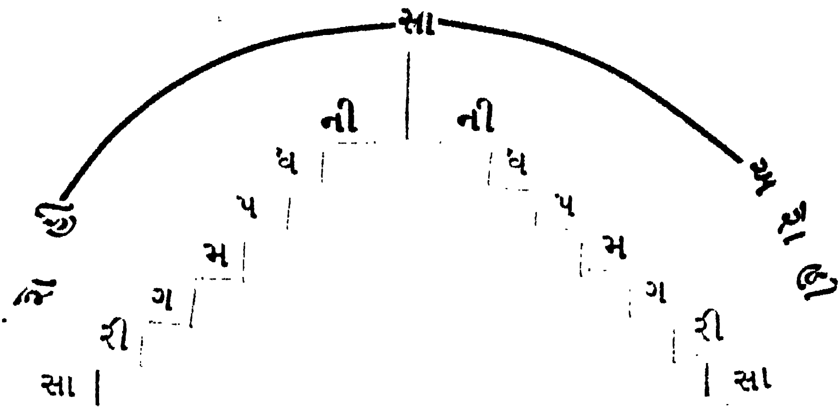
હિંદુસ્તાની રાગના મુખ્ય **૨૧** સુર છે અને તે મુખ્ય ત્રણ ભાગોમાં વેહેંચાઇ ગયેલા છે-યાને દર ભાગ સાત સ્વરનો છે. તે ભાગને **સ્વરગ્રામ** [યાને સ્વરનો માળો] કહે છે. એક ત્રણ માળાની ઇમારતની માફક ઉપલા સ્વરગ્રામો એક બીજાપર ચડતા છે. પેહેલા ગ્રામને [માળાને] **ખરજગ્રામ** બીજાને **મધ્યમ** યા **પંચમગ્રામ** અને ત્રીજાને **ટીપ** યા **ગાંધારગ્રામ** કહે છે. દરેક ગ્રામના સાત **સ્વર** તે જાણે સાત સાત પગથીની સીડીઓ [દાદર] છે, તેને **સપ્તક** કહે છે. તેના સાત સુરનાં નામ ધનુષ અથવા વરસાદની કમાનના સાત રંગ ઉપરથી હિંદુ લોકોએ આપેલાં જણાય છે જે નીચેનાં નામથી ઓળખાય છે.

ષડજ	**રીષભ**	**ગાંધાર**	**મધ્યમ**	**પંચમ**	**ધૈવત**	**નીષાદ.**
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭

રાગ જાણનારાઓ ઉપલા સપ્તસુરોને તેના પહેલા એક એક અક્ષરથી નીચે પ્રમાણે ઓળખે છે—

સા	**રી**	**ગ**	**મ**	**પ**	**ધ**	**ની**

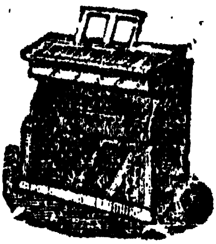
હવે **એ** સાત સુરને વધારે સમજણ સારૂ નીચે આપેલા સપ્તકમાં ગોઠવી બતાવ્યા છે. પહેલાં નીચેની પગથીપર **સા** છે તેનો અવાજ જાડો [મોરના જેવો] છે અને પછી જેમ જેમ પગથી ચડે છે તેમ તેમ અવાજ પણ ચડે છે, યાને તેમ તેમ પાતળો અવાજ આવે છે. નીચેના સપ્તકમાં એક ગમથી સ્વર ચડે છે તેને **રોહી** કહે છે અને બીજી ગમથી ઉતરે છે તેને **અરોહી** કહે છે.

એ પ્રમાણે ત્રણ ગ્રામના સ્વરોમાંથી હિંદુસ્તાની રાગના ૬ રાગ અને તેની ૩૦ રાગણીઓ થયેલી છે અને તેમાંથી તેના પુત્ર વિગેરે થઇને અનેક તરેહની રાહ થઇ છે, તેને **ભારજા** કહે છે જેનો સુમાર કરવો મુશ્કેલ છે.

હારમોનિયમ.

હારમોનિયમ એક સંપૂર્ણ અને મધુર સ્વરનો યુરોપિયન વાજીંત્ર છે અને ઑરગન અથવા પિઆનોની માફક ટેબલ અથવા પેટીમાં કલોવાળું હોવાથી કેટલાક દેશી વાજીંત્રો કરતાં, વગાડવા શિખવું સહેલું છે. ઘણા અવાજોને સાહિત્ય થવાને તે ઘણી શકિતના ઉંચા નીચા જેવા જોઇએ તેવા સ્વર કહાડી શકછે. એમાંથી સ્વરો નિકળવાનો નિયમ કનસર્ટિના અથવા એકારડિયનને મળતો છે. દરજીના શિવવાના સાંચાને જેમ પગથી ચલાવવામાં આવે છે તેમ હારમોનિયમને પગે અથવા હાથે* ચલાવ્યાથી તેના ધમણમાં પવન ભરાયછે અને જે કલપર આંગળ રાખીએ તેમાંથી તે પવન નિકળતો થવાથી રાગ પેદા થાય છે.

હારમોનિયમ ઘણી જાતના આવે છે. ત્રણ, સાડા ત્રણ, ચાર અથવા પાંચ સપ્તક સુધીના ફોલ્ડીંગ એટલે કે પેટીના આકારમાં ઘડી વાળી શકાય તેવા, સદા ઉભા રાખી શકાય તેવા તથા હાથથીજ ચલાવી શકાય તેવા પણ આવેછે. ગાનાર તથા વગાડનારને ત્રણથી વધુ સપ્તકની જરૂર પડતી નથી અને હાલ દેશી ગાયન માટે ઘણું કરીને ત્રણ સપ્તકની બનાવટના આવેછે. આ પુસ્તકમાં આકૃતિઓ ત્રણ સપ્તકવાળા હારમોનિયમની આપેલી છે જે પરથી એ વાજીંત્રની પુરી ઓળખ થઇ શકે છે.

વળી હારમોનિયમ બે જાતના કીબોર્ડના આવેછે.

પેહેલી જાત—જેમાં સાંમે થઇ જોતાં આપણા ડાબા હાથ તરફ પેહેલો કાલી બે કલોનો જથ્થો આવેછે.

બીજી જાત—જેમાં સાંમે થઇ જોતાં આપણા ડાબા હાથ તરફ પેહેલો કાલી ત્રણ કલોનો જથ્થો આવેછે.

જુઓ આકૃતિ પાને ૧૦ અને ૧૧ મે.

☞ (ગમે તે રીતનો હારમોનિયમ હશે તોપણ આએજ પુસ્તકથી વગાડવા શિખી શકાશે, જેની સમજણ આગળ વધતાં આપેલી છે.)

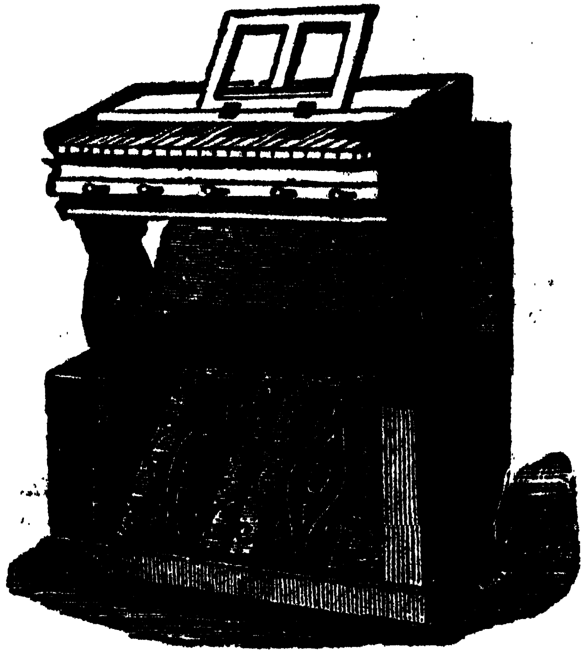
---

* હારમોનિયમ પગે ચલાવવાના તથા હાથે ચલાવવાના પણ આવે છે.

હારમોનિયમની સ્ટૉપની ચાવી અને તેના સમજ. A

હારમોનિયમ ધીમા કે મોટા-ધાડા કે ગડગડીયા-તીક્ષણ કે મીઠાસવાલા વગેરે જુદી જુદી પ્રકારના અવાજમાં વગાડવા માટે તેના કીબોર્ડની નીચે અથવા ઉપર સ્ટૉપની ચાવીઓ હોય છે.* જેને ખેંચેથી અથવા બંધ કીધાથી સુરના અવાજમાં ઉપર મુજબનો જોઈતો ફેરફાર થઇ શકે છે. એ સ્ટૉપની ચાવીની સંખ્યા માટે ચોકસ બાંધેલો નીયમ છેજ નહીં પણ સાધારણ ત્રણ સપ્તકની બનાવટના ફોલ્ડીંગ હારમોનીયમમા એ સ્ટૉપની ચાવી ૬ આવે છે પણ કોઇમાં ઓછી કે વધુ પણ આવે છે.

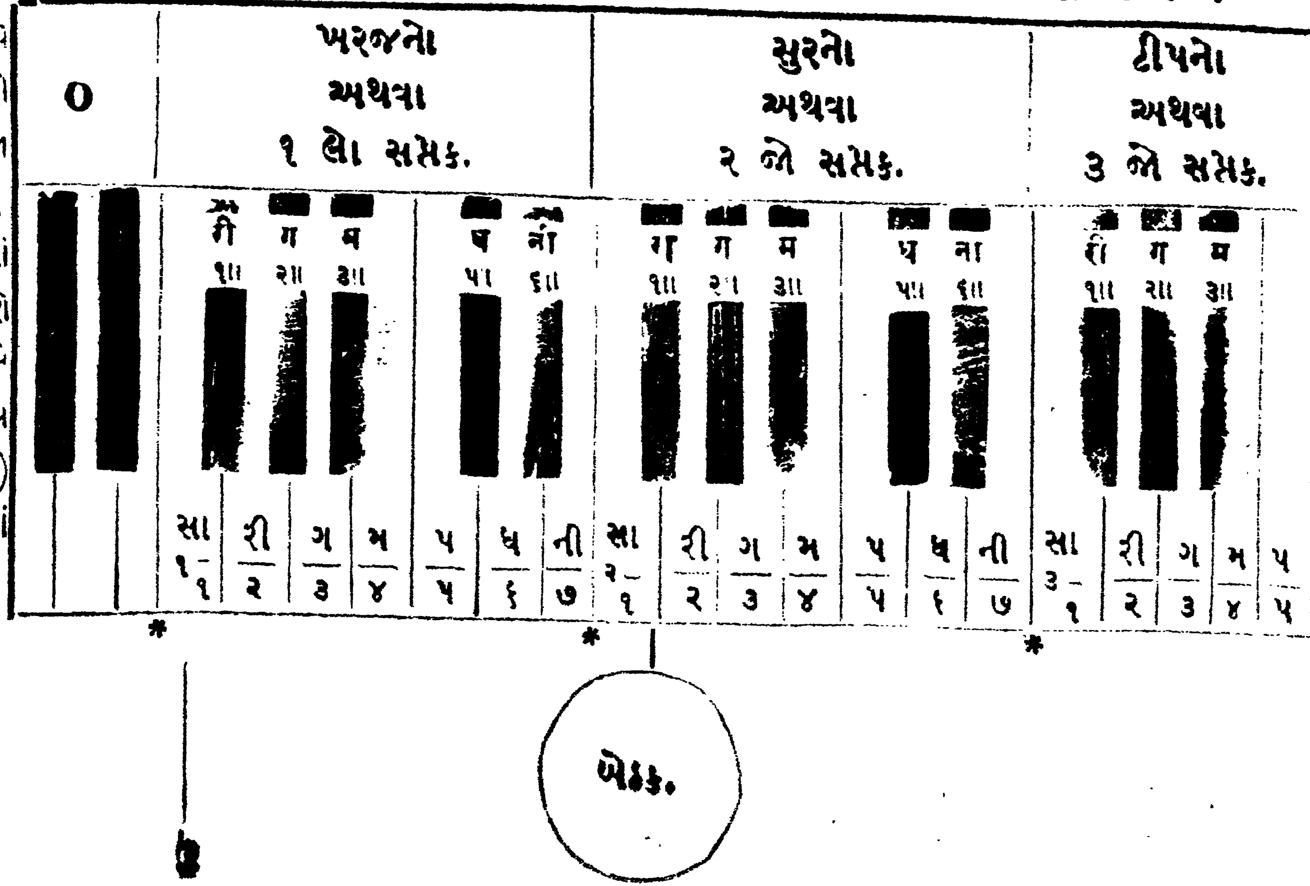

(આ ચિત્રમાં સ્ટૉપની ચાવી ૫ દરશાવેલી છે અને તે કીબોર્ડની નીચે આવેલી છે.)

એ સ્ટૉપની ચાવીના મથાલાપર અંગ્રેજીમાં જુદી જુદી જાતના અવાજના નામ લખેલા આવે છે. હારમોનિયમ વગાડવા બેસતાં એ સ્ટૉપની ચાવી એક અથવા વધુ ખેંચેલી રાખવાથી તે ઉપર લખેલા નામ મુજબનો અવાજ નીકલશે. જો એકજ ચાવી ખેંચી રાખેલી હશે તો તેપર લખેલા અવાજના નામનો સાદો અવાજ નીકલશે: અને જો બે અથવા વધુ ચાવી એકી વખતે સાથે ખેંચી રાખેલી હશે તો તે ખેંચેલી ચાવીઓપર લખેલા અવાજના નામોનો મીશ્ર થએલો અવાજ નીકલશે.

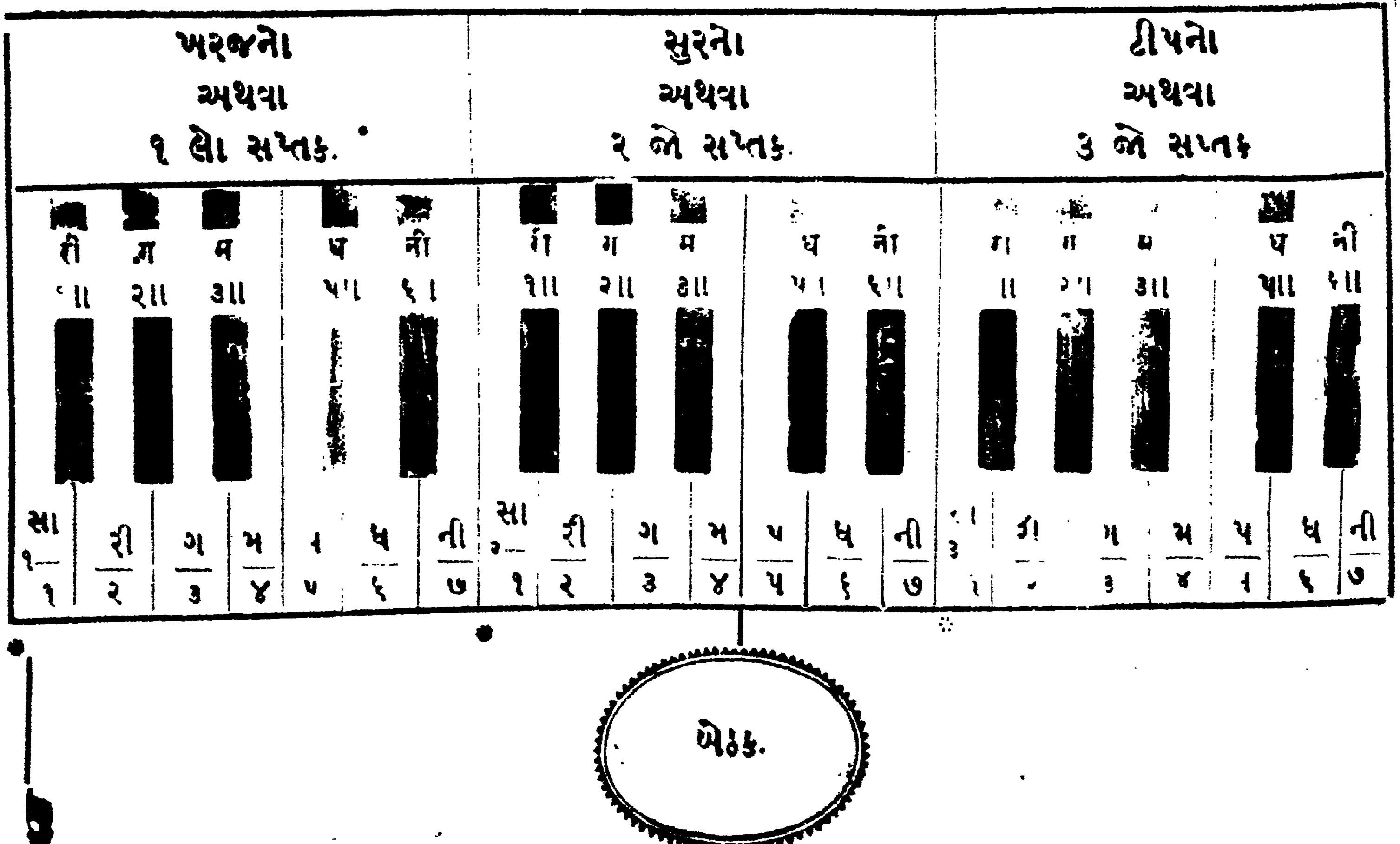
A * સાધારણ ફોલ્ડીંગ હારમોનિયમમાં એ ચાવી આવે છે પણ કેટલાક સદા ઉભા રાખી શકાય તેવા હારમોનિયમમાં એ ચાવીઓ આવતી નથી. માટે એ ચાવી હોય કે ન હોય તેથી હારમોનિયમના કીબોર્ડ કે તેના સુરમાં કાંઈ પણ ફરક પડતો નથી કારણ કે કીબોર્ડ કે સુરને એ ચાવી સાથે કશો સંબંધ નથી. માટે એ ચાવી કીબોર્ડ કે સુરને લગતી કે જરૂરની છે એમ સમજવું નહીં.

નં૦ ૧ લો, પેહેલી જાતના કીબોર્ડનો નકશો અને તેની સમજ.

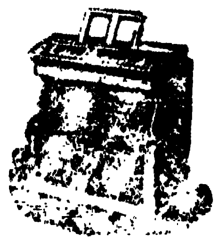

⬤ આ નીશાની નીચેની બે કાળી અને ત્રણ સફેદ ક્લોની ખુલાસાવાર સમજ ભાગ બીજામાં આપેલી છે જેથી હાલ નવ શીખનારને ગુંચવણમાં ન નાખતાં ફક્ત એટલુંજ કહેવું બસ થશે કે એ પાંચ ચાવી જ્યારે કોઇને ઘણા જાડા સુરે વગાડવું હોય અથવા બેઉ હાથે (બેવડા સુરે) વગાડવું હોય ત્યારે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે.

નં૦ ૨ જો. બીજી જાતના કીબોર્ડનો નકશો અને તેની સમજ.

હારમોનિયમનો કીબોર્ડ અને તેના સુરની સમજણ

હારમોનિયમ વગાડતાં શિખનારે પ્રથમ જાણવું જોઈએ કે—
રાગના તીવ્ર (પક્કા) સુર સાત છે, જેની વચ્ચે વળી અડધા (કોમળ) સુર પાંચ આવેલા છે. એમ સાત અને પાંચ મળીને બાર સુરના જથ્થાને સપ્તક કહે છે. ગાનાર અથવા વગાડનારને એવા ત્રણ સપ્તક ઉપયોગમાં આવે છે. એ ત્રણ સપ્તકમાંથી ૧ લાને ખરજ, ૨ જાને સુર અને ૩ જાને ટીપ કહે છે

હારમોનિયમના ચાવી-બોર્ડ પર એ ત્રણ સપ્તક-દરેક ક્યાંથી શરૂ થઈને ક્યાં સુધી આવે છે તે તથા તેના સુરની વીગત નીચે આપી છે.

હારમોનિયમ બે જાતના કીબોર્ડના આવે છે તે આગળ સમજાવેલું છે નવા શિખનારની સર્વે ગુંચવણ દૂર કરવાને અને તેને સમજવું ચાખું સહેલું પડે તે માટે પાનાં ૧૦ અને ૧૧ માંએ તે બેઉ જાતના કીબોર્ડની બે જુદી જુદી આકૃતિઓ આપેલી છે જે દરેકમાં ત્રણે સપ્તક દેખાડેલા છે અને તેની ચાવીઓ પર સુરના નામ અને નંબર પણ લખેલા છે.

નં૦ ૧ લાની આકૃતિ—પહેલી જાતના હારમોનિયમના કીબોર્ડની છે. જેમાં સામે થઈ જોતા આપણા ડાબા હાથ તરફ પહેલો કાળી બે કલોનો જથ્થો આવે છે. એવા કીબોર્ડમાં આકૃતિમાં બતાવ્યા પ્રમાણે, ડાબા હાથ તરફની પહેલી ત્રણ સફેદ કલ મુકી દઈ, ચોથી સફેદ કલને પહેલી કલ ગણવી અને તે સુર નં૦ ૧ લો સા સમજવો અને એજ સુરથી પહેલો અથવા ખરજનો સપ્તક શરૂ થતો સમજવો.

નં૦ ૨ જાની આકૃતિ—બીજી જાતના હારમોનિયમના કીબોર્ડની છે. જેમાં સામે થઈ જોતાં આપણા ડાબા હાથ તરફ પહેલો કાળી ત્રણ કલોનો જથ્થો આવે છે. એવા કીબોર્ડમાં આકૃતિમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ડાબા હાથ તરફની પહેલી સફેદ કલને પહેલી કલ ગણવી અને તે સુર નં૦ ૧ લો સા સમજવો અને એજ સુરથી પહેલો અથવા ખરજનો સપ્તક શરૂ થતો સમજવો.

એ પ્રમાણે પેહેલી જાતના હારમોનિયમમાં, પેહેલી સફેદ ત્રણ કલ મુકીને ચોથી સફેદ કલને પહેલી ગણવી અને પછી સુરનો હીસાબ આગળ બાંધવો. અને બીજી જાતના હારમોનિયમમાં પહેલી સફેદ કલનેજ પહેલી ગણવી અને પછી સુરનો હીસાબ આગળ બાંધવો.

એ પ્રમાણે * —

પેહેલી–સફેદ	કલ તે સુર ૧ લો અથવા **સા** તીવ્ર સમજવો.
તેની પાસેની કાળી	કલ તે સુર ૧ાા નો અથવા **રી** કોમળ સમજવો.
બીજી–સફેદ	કલ તે સુર ૨ જો અથવા **રી** તીવ્ર સમજવો
તેની પાસેની કાળી	કલ તે સુર ૨ાા નો અથવા **ગ** કોમળ સમજવો
ત્રીજી–સફેદ	કલ તે સુર ૩ જો અથવા **ગ** તીવ્ર સમજવો.
તેની પાસેની કાળી	કલ તે સુર ૩ાા નો અથવા **મ** કોમળ સમજવો.
ચોથી–સફેદ	કલ તે સુર ૪ થો અથવા **મ** તીવ્ર સમજવો.
પાંચમી–સફેદ	કલ તે સુર ૫ મો અથવા **પ** તીવ્ર સમજવો.
તેની પાસેની કાળી	કલ તે સુર ૫ાા નો અથવા **ધ** કોમળ સમજવો.
છઠી–સફેદ	કલ તે સુર ૬ ઠો અથવા **ધ** તીવ્ર સમજવો.
તેની પછીની કાળી	કલ તે સુર ૬ાા નો અથવા **ની** કોમળ સમજવો
સાતમી–સફેદ	કલ તે સુર ૭ મો અથવા **ની** તીવ્ર સમજવો

એ રીતે સાત સફેદ અને પાંચ કાળી મળીને બાર કલોમાંથી નીકળતા અવાજ તે બાર સુર થયા; અને તે પેહેલો અથવા **ખરજનો** સપ્તક થયો. એજ રીતે એની બાજુમાં **બીજો** અથવા **સુરનો** સપ્તક આવેલો છે, જેની બાર કલો પુરી થતાં તેની બાજુમાં **ત્રીજો** અથવા **ટીપનો** સપ્તક જમણા હાથના છેડા સુધી આવેલો છે.

---

* આ પરથી સાફ દેખાય છે કે કાળી કલો તે બધા અડધા (કોમળ) સુરને માટે છે અને સફેદ તે પૂરા (તીવ્ર) સુરને માટે છે. સુર ૧ લો **સા** ત્રણ કાળી કલની પ્રથમ આવે છે અને સુર ૫ મો **પ** બે કાળી કલની પ્રથમ આવે છે. એટલું શિખનારે લક્ષમાં રાખ્યાથી ચાવીઓ યાદ રાખવી ઘણું સેહેલ થશે હારમોનિયમમાં આકૃતિ પ્રમાણે સપ્તક અથવા સુર લખેલા આવતાજ નથી પણ નવા શીખનારે આકૃતિમાં લખ્યા પ્રમાણે કીબોર્ડ પર સાહીથી સુર માંડી લેવા કે જેથી શિખતાં ઘડીવડી ભુલ થઇને કંટાળો આવે નહીં.

નોટની ગોઠવણ.[1]

આ પુસ્તકમાં નોટ–સુરના નામ "સા રી ગ મ પ ધ ની" થી તથા (કલના / સુરના) નંબરથી પણ આપી છે.

કોમળ સુર–સારીગમથી આપેલી નોટમાં મરાઠી[3] અક્ષરથી જણાવ્યા છે અને નંબરોથી આપેલી નોટમાં અડધ સુરોથી જણાવ્યા છે; અને નોટ કયા સપ્તકપર વાગે છે તે ૧–૨–૩ એવા આંકથી બતાવ્યું છે.

દાખલો—

	તિવ્ર તે સફેદ કલ નં० ૧ ની	કોમળ તે કાળી કલ નં० ૧॥ ની	કોમળ તે કાળી કલ નં० ૩॥ ની	તીવ્ર તે સફેદ કલ નં० ૨ ની	કોમળ તે કાળી કલ નં० ૨॥ ની	તિવ્ર તે સફેદ કલ નં० ૫ ની	
સુરના નામથી નોટ–	સા	રી	મ	રી	ગ	પ	પેહેલી ત્રણ ચાવી પેહેલા સપ્તકની અને બીજી ત્રણ ચાવી બીજા સપ્તકની સમજવી.
સપ્તકના આંક—	૧	–	–	૨	–	–	
સુરના નંબરથી નોટ–	૧	૧॥	૩॥	૨	૨॥	૫	

(એ પ્રમાણે સુરના નામની નોટ તથા નંબરની નોટ એ ઉપર ધ્યાન રાખવાની કશી જરૂર નથી. જે સુરના નામોથી શીખે તેણે નીચેની નંબરની નોટને મુકી દેવી અને જે નંબરની નોટથી શિખે તેણે ઉપલી સુરના નામોની નોટ પડતી મુકવી.)

૧–એ ગોઠવણથી શિખતાં માત્ર ત્રણ બાબપર લક્ષ આપવું પડશે. અક્ષર અથવા નંબર (સુરના નામ નંબર) થી–સુર તીવ્ર કે કોમળની સમજ. આંક (૧, ૨. ૩,) થી–સપ્તકની સમજ. અને નીચેની ० * નિશાનીથી અવાજ ટુંકો લાંબો કરવાની સમજણ મળશે

૨.–નવા શિખનારાઓને આ નંબરથી આપેલી નોટ ઘણી અનુકુળ થશે. કારણ કે સારીગમથી અમુક સુર આગલ ગયો કે પાછળ રહ્યો તે તેના ધ્યાનપર તરત આવતું નથી અને નંબરથી તેજ પલે તે વર્તી શકાય છે.

૩–કોમળ સુરના અક્ષર રી ગ મ ધ ની (એ અક્ષરની ઉપર લીટીના ફરક શિવાય) ગુજરાતી અક્ષરોને મળતાજ છે માટે બીજી જુદી નીશાનીઓ આપીને નોટમાં ગુચવણ કીધી નથી અને તે મરાઠી લખ્યા છે જેથી શિખનારને ઘણું સવલ પડશે.

નોટની છેક નીચે કેટલેક ઠેકાણે • * આ માહેની નીશાની કીધી છે, તેની સમજણ.—

• આવી નીશાની જે ચાવીના નીચે કીધેલી છે તે ચાવીનો અવાજ જરાક કહાડવો એટલે કે તે ચાવી જરાક વાગી કે તરત તેની બાજુની ચાવીને (જે નોટમાં લખેલી હોય તે) વગાડવી.

* આવી નીશાની જે ચાવીની નીચે કીધેલી છે તે ચાવીનો અવાજ સાધારણ રીતે વગાડવાના કરતાં લાંબો કરવો યાને તેનો અવાજ વધારે કહાડવો.

ગાયન વગાડવાને ઝડપથી શિખવાની રીત.

નીચે પ્રમાણે વર્ત્તવાથી નવો શિખનાર ઘણી આસાનીથી શીખી શકશે

પેહેલું—આએ પુસ્તકમાં આપેલો દરેક વિષય વાંચીને બરોબર સમજી લેવુ પણ વિશેશ કરીને "હારમોનિયમનો કીબોર્ડ અને રાગના સુરની સમજણ" તથા "નોટ અને નિશાનીઓની સમજણ" એ વિષયોનુ અભ્યાસ પાકો કરવો.

બીજું—કીબોર્ડની આપેલી આકૃતિઓપરથી હારમોનિયમની ચાવીઓપર સાહથી સુર માંડી લેવા.

ત્રીજું—સારીગમના આપેલા ચાર પાઠ પેહેલેથી અનુક્રમે એક પછી એક હારમોનિયમપર વગાડવા શિખવા અને તે દરેકની હાથ કસરત એવી સરસ કરવી કે બધી રીતે આંગલા ફરી વળવાને શકિતવાન થાય અને તેના સુરોપર એવો ધ્યાન રાખવો કે વાજીંત્રમાં વગાડતાં દરેક સુર કયો છે તે વગર જોએ ઓળખાઇ શકાય.

ચોથું—ઉપર પ્રમાણે વર્ત્તવા પછી પેહેલા ગાયનથી વગાડતાં શિખવાને યત્ન કરવું તે એવી રીતે કે પ્રથમ તો ગાયનનો પૂરો અંત્રો બરોબર મોહોડે કરી ગાતાં શિખવો તે પછી તેની દરેક લીટીના નાના નાના કટકાઓની નોટ જુદી જુદી વગાડવા શીખવી જે પછી આખી લીટીની નોટ વારેઘડીએ વગાડવાની કસરત કરવી. એ પ્રમાણે એક લીટી બરોબર હાથે બેઠા પછી બીજી લીટી શિખવી. એમ કરતાં તે આખી તર્જ શિખ્યા પછી અનુક્રમે આગળ વધવું.

હારમોનિયમ વગાડવા કેમ બેસવું અને ચલાવવું.

હારમોનિયમ વગાડવાને તેની સાંમે બરોબર મધ્યમાં એક મક્કમ બેઠક લઇ બેસવું અને આપણા બેઊ પગ નીચેના સાપટીઆપર રાખી હાથના આંગલાથી ચાવીઓને દાબતાં પગ ચલાવવા. ચાવીઓપર આંગલા રાખ્યા વગર ખાલી પગ કદી ચલાવવા નહીં. ચાવીને દાબતાં પગ એવી રીતે ચાલાવવા કે એક પગ નીચે દાબવો અને બીજો ઉપર લેવો. એટલેકે એક પગ જ્યારે નીચે બેસે તે સાથે બીજો ઉપર ચહડે. બેઊ પગ સાથે કદી બેસાડવા નહીં, તેમજ આંચકાથી પણ પગ ચલાવવા નહીં પણ એક નીયમે એક પગ દાબવો અને બીજો ઉપર લેવો. એ રીતે હાથે કલો દાબતાં પગ ચલાવવા કે જેથી સૂર નીકળશે. જો હારમોનિયમ હાથે ચલાવવાનું હોયતો એક હાથે કલો દાબતા બીજા હાથે ધમણ ચલાવવું. મોહોટા અથવા ઉતાવળા સુરે વગાડવું હોયતો પગ ઊતાવળી ચાલે ચલાવવા અને ધીરે અથવા નરમ સુરે વગાડવું હોયતો પગ ધીરે ચલાવવા. હારમોનીયમ એકજ હાથે તથા બેઉ હાથે પણ વાગે છે. બે હાથે (ડબલ સુર) વગાડવું હોયતો કીબોર્ડની જમણી તરફ જમણો હાથ અને ડાબી તરફ ડાબો હાથ ફરી શકે છે.

પાઠ ૧ લો.

સાદી " સારીગમ " ની નોટ.

ચીત્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે હારમોનિયમપર બરોબર મધ્યમાં બેઠક કીધા પછી આ પહેલા પાઠની ચાવીઓ એક પછી એક જમણા હાથે એવી ચોકસાઇથી વગાડવી કે જે ચાવી વગાડીએ તેજ ચાવી શીવાય બીજી પાસેની ચાવીને આંગલ અડકીને સાથે તેનો અવાજ નીકળે નહીં અને એ રીતે એ પાઠની ખુબ કસરત કરીને હાથ બેસાડવો.

રોહી અથવા ચહડતા સુર.

સુર--	સા	રી	ગ	મ*	પ	ધ	ની	સાં	રી	ગ	મ	પ	ધ	ની	સા
સપ્તક...	૧	—	—	—	—	—	—	૨	-	-	-	-	-	-	૩
ચાવી નં.-	૧	૨	૩	૩।।	૫	૬	૭	૧	૨	૩	૩।।	૫	૬	૭	૧

* સાધારણ રીતે " સારીગમ " વગાડવામાં અથવા ગાવામાં " મ " હમેશા કોમળ વપરાય છે. તે માટે કોમળ આપ્યો છે તીવ્ર " મ " ચોકસ રાગ રાગણીઓમાંજ કામે લાગે છે.

અરોહી અથવા ઉતરતા સુર

સુર—	સા	ની	ધ	પ	મ	ગ	રી	સા	ની	ધ	પ	મ	ગ	રી	સા
સપ્તક—	૩	૨	—	—	—	—	—	—	૧	—	—	—	—	—	—
ચાવી નં.	૧	૭	૬	૫	૩ાા	૩	૨	૧	૭	૬	૫	૩ાા	૩	૨	૧

પાઠ ૨ જો.

સાદી બેવડી "સારીગમ" ની નોટ.

રોહી અથવા ચહડતા સુર.

સુર...	સા	સા	રી	રી	ગ	ગ	મ	મ	પ	પ	ધ	ધ	ની	ની
સપ્તક...	૧	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ચાવી નં૦	૧	૧	૨	૨	૩	૩	૩ાા	૩ાા	૫	૫	૬	૬	૭	૭
સુર...	સા	સા	રી	રી	ગ	ગ	મ	મ	પ	પ	ધ	ધ	ની	ની
સપ્તક...	૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ચાવી નંબર	૧	૧	૨	૨	૩	૩	૩ાા	૩ાા	૫	૫	૬	૬	૭	૭

અરોહી અથવા ઉતરતા સુર.

સુર...–	ની	ની	ધ	ધ	પ	પ	મ	મ	ગ	ગ	રી	રી	સા	સા
સપ્તક..	૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ચાવી નં.	૭	૭	૬	૬	૫	૫	૩ાા	૩ાા	૩	૩	૨	૨	૧	૧
સુર...–	ની	ની	ધ	ધ	પ	પ	મ	મ	ગ	ગ	રી	રી	સા	સા
સપ્તક–	૧	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ચાવી નં.	૭	૭	૬	૬	૫	૫	૩ાા	૩ાા	૩	૩	૨	૨	૧	૧

પાઠ ૩ જો.

ત્રસુરી "સારીગમ" ની નોટ.

રોહી અથવા ચડતા સુર,

સુર—	સા રી ગ	રી ગ મ	ગ મ પ	મ પ ધ	પ ધ ની	ધ ની સા
સપ્તક–	૧ – –	– – –	– – –	– – –	– – –	– – ૨
ચાવી નં.	૧ ૨ ૩	૨ ૩ ૩ાા	૩ ૩ાા ૫	૩ાા ૫ ૬	૫ ૬ ૭	૬ ૭ ૧

અરોહી અથવા ઉતરતા સુર

સુર–	સા ની ધ	ની ધ પ	ધ પ મ	પ મ ગ	મ ગ રી	ગ રી સા
સપ્તક–	૨ ૧ –	– – –	– – –	– – –	– – –	– – –
ચાવી નં.	૧ ૭ ૬	૭ ૬ ૫	૬ ૫ ૩ાા	૫ ૩ાા ૩	૩ાા ૩ ૨	૩ ૨ ૧

પાઠ ૩ જો. A

બાસુરી "સારીગમ" ની નોટ.

રોહી અથવા ચહડતા સુર

સુર—	સા રી ગ મ	રી ગ મ પ	ગ મ પ ધ	મ પ ધ ની	પ ધ ની સા
સપ્તક—	૧ - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ૨
ચાવી નં.	૧ ૨ ૩ ૩ા	૨ ૩ ૩ા ૫	૩ ૩ા ૫ ૬	૩ા ૫ ૬ ૭	૫ ૬ ૭ ૧

અરોહી અથવા ઉતરતા સુર

સુર—	સા ની ધ પ	ની ધ પ મ	ધ પ મ ગ	પ મ ગ રી	મ ગ રી સા
સપ્તક—	૨ ૧ - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ચાવી નં.-	૧ ૭ ૬ ૫	૭ ૬ ૫ ૩ા	૬ ૫ ૩ા ૩	૫ ૩ા ૩ ૨	૩ા ૩ ૨ ૧

પાઠ ૪ થો

"સારીગમ" ની ફરતિ નોટ.

રોહી અથવા ચહડતા સુર

સુર-	સા રી સા રી ગ	રી ગ રી ગ મ	ગ મ ગ મ પ.
સપ્તક-	૧ - - - -	- - - - -	- - - - -
ચાવી નંબર	૧ ૨ ૧ ૨ ૩	૨ ૩ ૨ ૩ ૩ા	૩ ૩ા ૩ ૩ા ૫
સુર-	મ પ મ પ ધ	પ ધ પ ધ ની	ધ ની ધ ની સા
સપ્તક-	૧ - - - -	- - - - -	- - - - ૨
ચાવી નંબર	૩ા ૫ ૩ા ૫ ૬	૫ ૬ ૫ ૬ ૭	૬ ૭ ૬ ૭ ૧

અરોહી અથવા ઉતરતા સુર

સુર—	સા ની સા ની ધ	ની ધ ની ધ પ	ધ પ ધ પ મ
સપ્તક—	૨ ૧ ૨ ૧ -	- - - - -	- - - - -
ચાવી નંબર.-	૧ ૭ ૧ ૭ ૬	૭ ૬ ૭ ૬ ૫	૬ ૫ ૬ ૫ ૩ા
સુર—	પ મ પ મ ગ	મ ગ મ ગ રી	ગ રી ગ રી સા
સપ્તક—	૧ - - - -	- - - - -	- - - - -
ચાવી નંબર-	૫ ૩ા ૫ ૩ા ૩	૩ા ૩ ૩ા ૩ ૨	૩ ૨ ૩ ૨ ૧

નં૦ ૧ આસાવરિ–દીપચંદિ (મસ્નવી)

અરે કૌન હએ તું તેરા કયા હએ નામ–તર્જ

ખુદાયા તું ખાવિંદ સબસે બડા
ઝમી આસ્માં તુને પએદા કીયા

ખુ	દા	યા	તું	ખા	વીં	દ	સબ	સે	બ	ડા
ગ	મ	મ	ગ	મ	પ	પ	ધ	પ	મ	ગ
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૭	૩ા	૩ા	૩	૩ા	૫	૫	૬	૫	૩ા	૩
										*
ઝ	મીં	આ	સ	માં	તુ	ને	પે	દા	કી	આ
સા	રી	રી	સા	રી	ગ	ગ	મ	ગ	રી	સા
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૧	૨	૨	૧	૨	૩	૩	૩ા	૩	૨	૧
										*

નં૦ ૨ લલિતછંદ–દાદરો.

અરર માહરૂં શું હવે થશે—તર્જ

કુવિબધા ધણૂંએ કથી મરે
મથન ખંતથી સંત સૌ કરે.

ક	વિ	બ	ધા	ધ	ણું	એ	ક	થી	મ	રે
સા	સા	સા	રી	ગ	મ	ગ	મ	પ	મ	ગ
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૧	૧	૧	૨	૩	૩ા	૩	૩ા	૫	૩ા	૩
૦	૦				*					*
મ	થ	ન	ખં	ત	થી	સં	ત	સૌ	કે	રે
રી	ગ	રી	સા	રી	ગ	રી	ગ	રી	રી	સા
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૨	૩	૨	૧	૨	૭	૨	૩	૨	૨	૧
૦	૦				*					*

નં૰ ૩ ખમ્માચ-દાદરા (ગઝલે ઝફર.)

અએ કાશ ગમ મેરા કભી જાએગા યા નહીં—તર્જ.

તગદીર હમારી ઈનદીનો કએસી બદલ ગઈ
હાથોંમેં આકે વો પરી કએસી નીકલ ગઈ-તગદીર

તગ	દીર	હ	મા	રી	ઇન	દી	નો	કે	સી	બ	દલ	ગ	ઈ
સા	સા	રી	સા	પ	ધ	પ	મ	મ	પ	પ	ધ	રી	સા
૨	—	—	—	૧	—	—	—	—	—	—	—	૨	—
૧	૧	૨	૧	૫	૬	૫	૩॥	૩॥	૫	૫	૬	૨	૧
													*

હા	થોં	મેં	આ	કે	વો	પ	રી	કે	સી	ની	કલ	ગ	ઈ
સા	રી	રી	રી	રી	ગ	રી	સા	રી	ગ	મ	ગ	રી	સા
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૧	૨	૨	૨	૨	૩	૨	૧	૨	૩	૩॥	૩	૨	૧
													*

નં૰ ૪ જીલ્લો-ઠુમરિ.

સોહાવે સખી આજ વલી સરતાજ-તર્જ

બતાદે સખી કોન ગલી ગયો શામ—કોન ગલી ગયો શામ-બતાદે
ગોકુલ ઢુંડી-બીંદ્રાબન ઢુંડીરે-આઆઆઆઆ ઓઆઆ
ગોકુલ ઢુંડો-બીંદ્રાબંન ઢુંડીરે—ઢુંડ ફીરી ચારો ધામ-બતાદે

બ	તા	દે	સ	ખી	કો	ઓ	ન	ગ	લી	ઇ	ગ	યો	શામ
સા	ની	ધ	ની	સા	ની	રી	સા	ની	ધ	મ	પ	ધ	સા
૨	૧	—	—	૨	૧	૨	—	૧	—	—	—	—	૨
૧	૬॥	૬	૬॥	૧	૬॥	૨	૧	૬॥	૬	૩॥	૫	૬	૧
													*

કો	ન	ગ	લી	ગ	યો	શામ
રી	રી	રી	ગ	રી	ની	સા
૨	—	—	—	—	૧	૨
૨	૨	૨	૨॥	૨	૭	૧
						*

બ	તા	દે	સ	ખી	કો	ઓ	ન	ગ	લી	ઇ	ગ	યો	શામ
પ	ધ	સા	રી	ગ	સા	રી	સા	ની	ધ	મ	પ	ધ	સા
૧	--	૨	—	—	—	—	—	૧	—	—	—	—	૨
૫	૬	૧	૨	૨॥	૧	૨	૧	૬॥	૬	૩॥	૫	૬	૧
													*

ગો કુ લ કું ઉ ડી બી દ્રા બ ન કું ડી ઇ રે
સા ની સા રી ગ રી સા સા રી રી ગ રી ની સા
૨ ૧ ૨ — — — — — — — — — ૧ ૨
૧ ૭ ૧ ૨ ૨॥ ૨ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨॥ ૨ ૭ ૧
* *

આ આ આ આ આ આ આ
ની સા રી સા ની ધ પ
૧ ૨ — — ૧ — —
૭ ૧ ૨ ૧ ૬॥ ૬ ૫

ગો કુ લ કું ઉ ડી બી દ્રા બ ન કું ડી ઇ રે
ધ સા સા રી ગ રી સા સા રી રી ગ રી ની સા
૧ ૨ — — — — — — — — — — ૧ ૨
૬ ૧ ૧ ૨ ૨॥ ૨ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨॥ ૨ ૭ ૧
* *

કું ડ ળી રી યા રે શ્યામ —
રી રી રી ગ રી ની સા
૨ — — — — ૧ ૨
૨ ૨ ૨ ૨॥ ૨ ૭ ૧
* * *

નં૦ ૫ ગરબી.

આધવનંદનો છોરો તે નમેરો થયો જો—તર્જ

મારગ મુકોને કહું છું કાના કયારની જો

મુને રોકી રાખી છે કઇ વારની જો—મારગ મુકો

મા ર્ગ મુ ક્ અ કો ને કહું છું કા ના કયા ર ની ઇ જો
સા રી સા ની ધ મ પ ધ ની રી સા ની ધ પ મ
૨ — — ૧ — — — — — ૨ — ૧ — — —
૧ ૨ ૧ ૬॥ ૬ ૩॥ ૫ ૬ ૬॥ ૨ ૧ ૬॥ ૬ ૫ ૩॥
*

મુ ને રો કી રા ખી છે ક ઇ વા ર ની જો—માર્ગ
ધ ની સા સા રી મ ગ રી સા ધ ની રી સા
૧ — ૨ — — — — — — ૧ — ૨ —
૬ ૬॥ ૧ ૧ ૨ ૩॥ ૨॥ ૨ ૧ ૬ ૬॥ ૨ ૧
* * *

નં૦ ૬ જીલ્લો–પંજાબી (ઠુમરી)

જોબનવા તોરા ભરકે ઊછલ રહયોરે–તર્જ

કંગનવો મોરો કરસે સરક ગયોરે
એ આઓ મોરે સઇઆં, ગઇલો મોરી બઇઆં–કંગનવો
રાજ દુલારેરે–સુનો પીયા પ્યારેરે
તુમ નહીં છાંડો પ્રીત, મએં જાને નહીં દુગી, જોબન રસ લુંગી
કલાઇ પતલીસી લચક ગયોરે–કંગનવો

કં ગન વો મો રો ક ર સે સ ર ક ગ યો રે
ગ મ પ ધ પ મ ગ રી ગ સા રી મ ગ મ
૨ — — — — — — — — — — — — —
૩ ૩ા ૫ ૬ ૫ ૩ા ૩ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩ા ૩ ૩ા
*

એ આ વો મો રે સૈં યાં ગ ઇ લો મો રી બૈ યાં–કંગન
પ ધ ની સા ની ધ પ પ ધ રી સા ની ધ પ
૨ — — ૩ ૨ — — — — ૩ — ૨ — —
૫ ૬ ૭ ૧ ૭ ૬ ૫ ૫ ૬ ૨ ૧ ૭ ૬ ૫
* *

રા જ દુ લા રે રે સુ નો પી યા પ્યા રે એ રે
મ ગ મ પ ની સા ની ની ધ ની સા ની ધ પ
૨ — — — — ૩ ૨ — — — ૩ ૨ — —
૩ા ૩ ૩ા ૫ ૭ ૧ ૭ ૭ ૬ ૭ ૧ ૭ ૬ ૫
* ० ० *

તુ મ ના હી છાં ડો પ્રીત મેં જા ને ન હીં દું ગી
મ મ ગ મ પ ની સા પ ધ ની સા ની ધ પ
૨ — — — — — ૩ ૨ — — ૩ ૨ — —
૩ા ૩ા ૩ ૩ા ૫ ૭ ૧ ૫ ૬ ૭ ૧ ૭ ૬ ૫
० ० *

જો બ ન ર સ લું ગી
પ ધ રી સા ની ધ પ
૨ — ૩ — ૨ — —
૫ ૬ ૨ ૧ ૭ ૬ ૫

ક લા ઇ પ ત લી ઇ સી લ ચ ક ગ યો રે–કંગન
ગ મ પ ધ પ મ ગ રી ગ સા રી મ ગ મ
૨ — — — — — — — — — — — — —
૩ ૩ા ૫ ૬ ૫ ૩ા ૩ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩ા ૩ ૩ા
*

નં૦ ૭ કાફી-દીપચંદી (હોરી.)

કાપ્યો પંથ અપાર—તર્જ

ફાગનકે દીન ચાર, હારે સૈયાં ફાગનકે દીન ચાર
સખીરી-અપના પીયા જો માંગેસો દર્શિંગી-ફાગનકે
હીરાભી દર્શિંગી, મોતીભી દુંગી-હીરાભી દુંગી અરી
મોતીભી દુંગી, દર્શિંગી ગલેકો હાર-સખીરી-અપના પીયા

ફા ગ ન કે એ દી ન ચાર-હાં હાં રે સૈ યાં-ફાગન
સા રી રી રી ગ મ મ પ ધ પ મ ગ રી
૨ — — — — — — — ૨ — — — —
૧ ૨ ૨ ૨ ૨॥ ૩॥ ૩॥ ૫ ૬ ૫ ૩॥ ૨॥ ૨
● ○ *

સ ખી રી અ પ ના પી યા જો માં ગે સો દ ર્શિં ગી-ફાગન
મ પ સા ની ધ પ મ ગ રી ની ધ પ મ ગ રી
૨ — ૩ ૨ — — — — — — — — — — —
૩॥ ૫ ૧ ૬॥ ૬ ૫ ૩॥ ૨॥ ૨ ૬॥ ૬ ૫ ૩॥ ૨॥ ૨
* ○ ○ * * *

હી રા ભી દું ગી મો ઓ તી ભી દું ગી
પ પ ધ ની સા રી ગ રી સા સા ની
૨ — — — ૩ — — — — — ૨
૫ ૫ ૬ ૭ ૧ ૨ ૨॥ ૨ ૧ ૧ ૬॥
* ● ● *

હી રા ભી દું ગી અ રી મો ઓ તી ભી દું ગી
ધ પ ધ ની સા ની સા રી ગ રી સા સા ની
૨ — — — ૩ ૨ ૩ — — — — — ૨
૬ ૫ ૬ ૭ ૧ ૭ ૧ ૨ ૨॥ ૨ ૧ ૧ ૬॥
* ○ ○ *

દું ગી ગ લે કો હાર
ધ પ પ પ મ પ
૨ — — — — —
૬ ૫ ૫ ૫ ૩॥ ૫
* *

સ ખી રી અ પ ના પી યા જો માં ગે સો દ ર્શિં ગી-ફાગન
મ પ સા ની ધ પ મ ગ રી ની ધ પ મ ગ રી
૨ — ૩ ૨ — — — — — — — — — — —
૩॥ ૫ ૧ ૬॥ ૬ ૫ ૩॥ ૨॥ ૨ ૬॥ ૬ ૫ ૩॥ ૨॥ ૨
* ○ ○ * * *

નં૦ ૮ દાદરા ('તાસીરે ખાબ' નાટકનો ગાયન)

ઇંગ્રેજી—તર્જ

સખા યે કલામ હુએ, શાદીકા મકાન હુએ
ખુબ ધુમધામ હુએ, આજ રંગ હુએ
દીલ ઉમંગ હુએ, બઝમ દંગ હુએ, ખુબ ધુમધામ હુએ-

સ	ખા	યે	ક	લા	મ	હુએ	શા	દી	કા	મ		કા	ન	હુએ
ગ	ગ	ગ	ગ	મ	મ	ગ	રી	રી	સા	રી		ગ	રી	સા
૨ —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—
૩	૩	૩	૩	૩ાા	૩ાા	૩	૨	૨	૧	૨		૩	૨	૧
						*								*

ખુ	બ	ધુ	મ	ધા	મ	હુએ	આ	જ	રં	ગ	હુએ
ગ	ગ	ગ	રી	ગ	મ	ધ	પ	મ	ગ	રી	સા
૨ —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૩	૩	૩	૨	૩	૩ાા	૬	૫	૩ાા	૩	૨	૧
						*					*

દી	લ	ઊ	મંગ	હુએ	બઝ	મ	દં	ગ	હુએ—ખુબધુમ
પ	પ	ધ	ધ	પ	પ	પ	ધ	ધ	પ
૨ —	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૫	૫	૬	૬	૫	૫	૫	૬	૬	૫
				*					*

નં૦ ૯ કલ્યાન-દીપચંદી. (ગઝલે તુરાબ)

સુનો બાબા હસન હય નામ મેરા—તર્જ

ખુશીસે કાટલે દીલદાર ગરદન
યે હાઝર હુએ સરે બાઝાર ગરદન—ખુશીસે
જો આશક હુએં નહીં મરનેસે ડરતે
કટાતે હુએ સરે બાઝાર ગરદન—ખુશીસે

ખુ	શી	સે	કા	ટ	લે	દી	લ	દા	ર	ગ	ર	દન
ગ	ગ	ગ	મ	ધ	પ	મ	ગ	સા	રી	ગ	રી	સા
૨ —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૩	૩	૩	૩ાા	૬	૫	૩ાા	૩	૧	૨	૩	૨	૧
						૦	૦					*

યે	હા	ઝ	ર	હુએ	સ	રે	બા	ઝા	ઝા	ર	ગ	ર	દન
ગ	ગ	ગ	ગ	મ	ધ	પ	મ	ગ	સા	રી	ગ	રી	સા
૨ —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૩	૩	૩	૩	૩ાા	૬	૫	૩ાા	૩	૧	૨	૩	૨	૧
		૦	૦				૦	૦					*

જે આ શ ક હુએ   ન હીં મર ને   સે ક ર તે
.ગ ગ પ પ પ   પ પ પ ધ   પ ની ધ પ
૨ — — — —   — — — —   — — — —
૩ ૩ ૫ ૫ ૫   ૫ ૫ ૫ ૬   ૫ ૭ ૬ ૫
૦ ૦

ફ ટા તે હુએ   સ રે બા આ ઝા   ર ગ ર દન
.ગ ગ ગ મ   ધ પ મ ગ સા   રી ગ રી સા.
૨ — — —   — — — — —   — — — —
૩ ૩ ૩ ૩ાા   ૬ ૫ ૩ાા ૩ ૧   ૨ ૩ ૨ ૧
૦ ૦   *

નં૦ ૧૦ એમણ કલ્યાન–પીસ્તો. (ગઝલે નઝીર)

તફરકા હોતા હુએ એસાબી ગુલનદામ કહીં
મએ કહીં શીશા કહીં સાકી કહીં જામ કહીં–તફરક
દીલકી બેતાબી ન યાં હેરને દેતી હુએ મુજે
દીન કહીં રાત કહીં સુબો કહીં શામ કહીં–તરફકા

ત ફર કા   હો તા હે એ   સા બી ગુ લન   દામ ક હીં
ગ રી સા   રી રી ગ ગ   પ પ ધ પ   ગ રી ગ
૨ — —   — — — —   — — — —   — — —
૩ ૨ ૧   ૨ ૨ ૩ ૩   ૫ ૫ ૬ ૫   ૩ ૨ ૩
*   * *

મએ ક હીં   શી શા ક હીં   સા કી ક હીં   જામ ક હીં–તફરકા
ગ પ પ   ધ ધ પ પ   ગ ગ ધ પ   ગ રી ગ
૨ — —   — — — —   — — — —   — — —
૩ ૫ ૫   ૬ ૬ ૫ ૫   ૩ ૩ ૬ ૫   ૩ ૨ ૩
*   * *

દીલ કી બે એ   તા બી ન યાં   હે ર ને દે   તી હે મુ જે
ગ ગ પ ધ   સા સા સા સા   ધ ની સા રી   સા ની ધ પ
૨ — — —   ૩ — — —   ૨ — ૩ —   — ૨ — —
૩ ૩ ૫ ૬   ૧ ૧ ૧ ૧   ૬ ૭ ૧ ૨   ૧ ૭ ૬ ૫

દીન ક હીં   રા ત ક હીં   સુ બો ક હીં   શામ ક હીં–તફરકા
ગ પ પ   ધ ધ પ પ   ગ ગ ધ પ   ગ રી ગ
૨ — —   — — — —   — — — —   — — —
૩ ૫ ૫   ૬ ૬ ૫ ૫   ૩ ૩ ૬ ૫   ૩ ૨ ૩
*   * *

નં૦ ૧૧ ભેરવી-દાદરો. ('ખુદાદાદ' નાટકનો ગાયન)

કર અયાં તુ હમસે જાયગા કહાં-તરજ

શાદમાં નજર પડા જહાં જહાં-શાદમાં નજર પડા જહાં જહાં-
ઓ બ હાલ હુએ, કયા નેહાલ હુએ, પીર ઔર જવાં
ખીલા હુએ બાગમેં ફુલફુલ અયાં-શાદમાં

શા દ માં   ન જર પ ડા   જ હાં   જ હાં
સા મ મ   પ ધ પ ધ   મ રી   ગ સા
૨ — —   — — — —   — —   — —
૧ ૩ા ૩ા   ૫ ૫ા ૫ ૫ા   ૩ા ૬ા   ૨ા ૧
*   *

શા દ માં   ન જર પ ડા   જ હાં   જ હાં
સા મ મ   પ ધ પ ધ   ની સા   ની સા
૨ — —   — — — —   — ૩   ૨ ૩
૧ ૩ા ૩ા   ૫ ૫ા ૫ ૫ા   ૬ા ૧   ૬ા ૧
*   *

ઓ બ હા લ   હે કયા ને હા લ   હે પી ર ઔ ર જ વાં
સા સા સા રી   સા ની ની ની સા   ની ધ ધ ધ ની ધ ૫
૩ — — —   — ૨ — — ૩   ૨ — — — — — —
૧ ૧ ૧ ૧ા   ૧ ૬ા ૬ા ૬ા ૧   ૬ા ૫ા ૫ા ૫ા ૬ા ૫ા ૫
૦ ૦   ૦ ૦   ૦ ૦ *

ખી લા   હે બાગ   મેં ફુ લ ફુ લ અ યાં
૫ સા   ની ધ   ૫ મ મ ૫ ધ ૫ મ
૨ ૩   ૨ —   — — — — — — —
૫ ૧   ૬ા ૫ા   ૫ ૩ા ૩ા ૫ ૫ા ૫ ૩ા
*   *   * ૦ ૦ *

નં૦ ૧૨ ખેમટો. ('અલાઉદીન' નાટકનો ગાયન)

નીસાર તોરે નખરે નાઝો અદાપર નીસાર
ગોરે ગોરે ગાલોંકે બોસે દીલાદે, દીલકો હો મોરે કરાર-નીસાર

ની સાર તો રે   ન ખ રે   ના ઝો અ   દા પર ની   સાર
રી મ મ મ   ૫ ધ ૫   મ મ ગ   ૫ મ ગ   રી
૨ — — —   — — —   — — —   — — —   —
૨ ૩ા ૩ા ૩ા   ૫ ૫ા ૫   ૩ા ૩ા ૩   ૫ ૩ા ૨ા   ૨
*

ગો	રે	ગો	રે	ગા	ક્ષોં	કે	ઓ	સે	દી	લા	દે
રી	**ગ**	**રી**	**ગ**	**મ**	**મ**	**મ**	**પ**	**ધ**	**ધ**	**પ**	**મ**
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૨	૨ાા	૨	૨ાા	૩ાા	૩ાા	૩ાા	૫	૫ાા	૫ાા	૫	૩ાા
	૦		૦							*	

દીલ	ક્ષો	હો	મો	રે	ક	રાર—નીસાર
ધ	**ધ**	**ધ**	**પ**	**મ**	**ગ**	**મ**
૨	—	—	—	—	—	—
૫ાા	૫ાા	૫ાા	૫	૩ાા	૨ાા	૩ાા
						*

નં૦ ૧૩ ઈંગ્રેજી ગત-દાદરો. (દીલેર દીલશેર નાટકનો ગાયન)

Again again and again—તરજ.

પનાહ ખુદાકી પનાહ, પનાહ ખુદાકી પનાહ
ન લાએ જો ઓરત, ઉડાએ ન આફત
ઉમર ભર ખુદાકી પનાહ-પનાહ

પ	ના	ખુ	દા	કી	પ	ના
પ	**સા**	**પ**	**સા**	**ની**	**ધ**	**પ**
૧	**૨**	**૧**	**૨**	**૧**	—	—
૫	૧	૫	૧	૭	૬	૫
						*

પ	ના	ખુ	દા	કી	પ	ના
પ	**સા**	**પ**	**સા**	**ની**	**સા**	**રી**
૧	**૨**	**૧**	**૨**	**૧**	**૨**	—
૫	૧	૫	૧	૭	૧	૨
						*

ન	લા	એ	જો	ઓ	રત	ઉ	ડા	એ	ન	આ	ફત
સા	**ગ**	**ગ**	**ગ**	**ગ**	**ગ**	**રી**	**મ**	**મ**	**મ**	**મ**	**ગ**
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૧	૩	૩	૩	૩	૩	૨	૩ાા	૩ાા	૩ાા	૩ાા	૩
				૦	૦					૦	●

ઉ	મર	ભર	ખુ	દા	કી	પ	ના
રી	**ગ**	**રી**	**સા**	**ની**	**ધ**	**ની**	**સા**
૨	—	—	—	**૧**	—	—	**૨**
૨	૩	૨	૧	૭	૬	૭	૧
							*

નં० ૧૪ કેરબો. (અલાઉદ્દીન નાટકનો ગાયન)

સરગમ—તરજ.

ફાલકા હમપર હાલ મુકર્રર ઝાહેર સબ કરના
લેકીન ગડબડ સડબડ ભરભર હરગીઝ યાં મત કરના.
કયું તુમ ડરકર મરતે હો—કયું તુમ શરફીર કરતે હો
નાહક યે ઊઠકર, બદ અખ્તર ફીર, શોર કરે બરપા
દી-વા-ને-કો-ના-છે-ડો-ફાલકા

ફા લ કા હમ પર હા લ મુ કર રર ઝા હેર સબ કર ના
સારી ગ મ મ સારી ગ મ મ ગ મ ગ પ સા
૨ — — — — — — — — — — — — — —
૧ ૨ ૩ ૩ાા ૩ાા ૧ ૨ ૩ ૩ાા ૩ાા ૩ ૩ાા ૩ ૫ ૧
• • ० ० *

લે કીન ગડ બડ સડ બડ ભર ભર હર ગીઝ યાં મત કર ના
મ મ ની ધ પ મ ગ રી સા રી ગ મ પ મ
૨ — — — — — — — — — — — — —
૩ાા ૩ાા ૬ાા ૬ ૫ ૩ાા. ૩ ૨ ૧ ૨ ૩ ૩ાા ૫ ૩ાા
० • *

કયું તુમ ડર કર મર તે હો કયું તુંમ શર ફીર કર તે હો
મ મ ની ની ની ની ની સા સા સા સા સા સા સ
૨ — — — — — — — — — — — — —
૩ાા ૩ાા ૬ાા ૬ાા ૬ાા ૬ાા ૬ાા ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧
* *

ના હક યે ઊઠ કર બદ અખ તર ફીર શો ર ક રે બર પા
સા સા સા સા સા રી રી રી રી ગ ગ ગ ગ પ મ
૨ — — —|— — — — — — — — — —
૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૨ ૨ ૨ ૨ ૩ ૩ ૩ ૩ ૫ ૩ાા
• ० *

દી વા ને કો ના છે ડો.
ની ધ પ મ ગ રી સા
૨ — — — — — —
૬ાા ૬ ૫ ૩ાા ૨ાા ૨ ૧
* * * * * * *

નં૰ ૧૫ એમણુ કલ્યાન—દાદરો.

('અલાઉદ્દીન' નાટકનો ગાયન)

કહું તુમસે મેં જો એક બાત-તરજ.

કહું તુમસે મેં કયા એક ખ્વાબ નઝર આયા મુજે
કીસી સનમને આ સપનેમે મુંહ દીખાયા મુજે-કહું તુમસે
મેરે દીલકો ઊસીને છીનકે કલપાયા મુજે
ફીર છુપાકે ચહેરા ચાંદસા તરસાયા મુજે—કહું તુમસે

ક હું તુમ   સે મેં કયા એ ક   ખ્વા આ બ ન ઝ ર આ યા મુ જે
ધ સા રી   ગ ગ ગ મ ગ   રી ગ રી સા સા રી ગ સા રી સા
૧ ૨ —   — — — — — — — — — — — — — — — —
૬ ૧ ૨   ૩ ૩ ૩ ૩ા ૩ ૨ ૩ ૨ ૧ ૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૧
*   ° ° ° °   ° ° °

કી સી સ   નમ ને આ સ પ   ને મેં મું દી   ખ્વા યા મુ જે
ગ પ ધ   ની ધ પ પ પ   ગ ગ પ ધ   ની પ ધ પ
૨ — —   — — — — —   — — — —   — — — —
૩ ૫ ૬   ૭ ૬ ૫ ૫ ૫   ૩ ૩ ૫ ૬   ૭ ૫ ૬ ૫
° °

ક હું તુમ   સે મેં કયા એક   ખ્વા બ ન ઝ ર   આ યા મુ જે-કહું
મ ગ ગ   મ મ ધ પ   ગ રી સા સા રી   ગ સા રી સા
૨ — —   — — — —   — — — — —   — — — —
૩ા ૩ ૩   ૩ા ૩ા ૬ ૫   ૩ ૨ ૧ ૧ ૨   ૩ ૧ ૨ ૧
*   ° ° °

મે રે દી લ   કો ઊ સી ને   છી ન કે કલ   પા યા મુ જે
ગ ગ પ ધ   સા સા સા સા   ની ધ પ પધ   ની પ ધ પ
૨— — —   ૩ — — —   ૨ — — —   — — — —
૩ ૩ ૫ ૬   ૧ ૧ ૧ ૧   ૭ ૬ ૫ ૫૬   ૭ ૫ ૬ ૫
° °

ફીર છુપા   કે ચે હે રા   ચાં દ સા ત ર સા યા મુ જે.—કહું
મ ગ ગ   મ મ ધ પ   ગ રી સા સા રી ગ સા રી સા
૨— —   — — — —   — — — — — — — — —
૩ા ૩ ૩   ૩ા ૩ા ૬ ૫   ૩ ૨ ૧ ૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૧
*   ° °   ° °

નં૦ ૧૬ સારંગ-દાદરો ('અલીબાબા' નાટકનો ગાયન)

પીલી પીલી મંગોટીલે, જંગબારી હપા ગેમા—પીલી પીલી
જંગબારી હપા ગેમા—જંગબારી હપા ગેમા
પીલી પીલી મંગોટીલે—જંગબારી હપા ગેમા—પીલી પીલી

પી લી પી લી મં ગો ઓ ટી લે જં ગ બા રી હ પા ગે માં-પીલી

સા સા સા રી ની સા ની સા રી પ મ પ મ રી રી સા સા

૨ — — — ૧ ૨ ૧ ૨ — ૨ — — — — — — —

૧ ૧ ૧ ૨ ૭ ૧ ૭ ૧ ૨ ૫ ૩ા ૫ ૩ા ૨ ૨ ૧ ૧

* * *

જં ગ બા રી હ પા ગે માં જં ગ બા રી હ પા ગે માં-પીલી

રી રી મ મ પ પ પ પ મ મ પ પ ની પ મ રી

૨ — — — — — — — — — — — — — — —

૨ ૨ ૩ા ૩ા ૫ ૫ ૫ ૫ ૩ા ૩ા ૫ ૫ ૬ા ૫ ૩ા ૨

* * * *

નં૦ ૧૭ ભેરવી- દીપચંદી.

(અમાનતની ઇંદ્ર સભા નાટકનો ગાયન)

અટારે મોરે જોબનકી—તરજ

રે મેં તો કહાં પાઊં કહાં પાઊં યાર
યારકી છબી નઝર નહીં આવત- ઢુંડત હું સનસાર-રે મેં તો

રે મેં તો કાં પા ઊં કાં પા ઊં યાર

સા રી સા ની ધ પ ધ ની ની સા

૨ — — ૧ — — — — — ૨

૧ ૧ા ૧ ૬ા ૫ા ૫ ૫ા ૬ા ૬ા ૧

*

યા ર કી છા બિ ન ઝર ન હીં આ વત

સા સા રી ગ મ મ ગ મ ગ રી સા

૨ — — — — — — — — — —

૧ ૧ ૨ ૨ા ૩ા ૩ા ૨ા ૩ા ૨ા ૧ા ૧

* *

ઢું ડ ત ઢું સ ન સાર—રે મેં તો

ગ ગ રી ગ રી ની સા

૨ — — — — ૧ ૨

૨ા ૨ા ૨ ૨ા ૧ા ૬ા ૧

*

નં૦ ૧૮ કોંસીઆ ગઝલ-દાદરો.

(‘અલાઉદ્દીન’ નાટકનો ગાયન)

યાર તેરે હીજ્રમેં દીવાને—તર્જ

પ્યારે મેરે દીલમે તેરા પ્યાર બડે દમ બ દમ
પ્યાર બડે દમ બ દમ પ્યાર બડે દમ બ દમ—પ્યારે મેરે
તું હુએ મેરે ભાઈ જાનકા નીશાને ગુલીસ્તાન
બુલબુલે શીરીં ઝબાં પ્યાર બડે દમ બદમ—પ્યારે મેરે

પ્યા રે મે રે દીલ મેં તે રા પ્યા ર બ ડે દમ બ દમ
ધ ધ પ પ ગ ગ ગ ગ રી રી સા રી ગ રી સા
૧ — — — ૨ — — — — — — — — — —
૬ ૬ ૫ ૫ ૩ ૩ ૩ ૩ ૨ ૨ ૧ ૨ ૩ ૨ ૧
*

પ્યા ર બ ડે દમ બ દમ પ્યા ર બ ડે દમ બ દમ-પ્યારે
મ મ મ મ પ મ ગ રી રી સા રી ગ રી સા
૨ — — — — — — — — — — — — —
૩ાા ૩ાા ૩ાા ૩ાા ૫ ૩ાા ૩ ૨ ૨ ૧ ૨ ૩ ૨ ૧
*

તું હે મે રા ભા ઈ જા ન કા ની શા ને ગુ લી સ્તા
ગ ગ પ ધ સા સા સા સા ની ધ પ ધ ની ધ પ
૨ — — — ૩ — — — ૨ — — — — — —
૩ ૩ ૫ ૬ • ૧ ૧ ૧ ૧ ૭ ૬ ૫ ૬ ૭ ૬ ૫
• *

કા ની શા ને ગુ લી સ્તા
ધ ધ પ ધ ની ધ પ
૨ — — — — — —
૬ ૬ ૫ ૬ ૭ ૬ ૫
*

બુલ બુ લે શી રી ઝ બાં પ્યા ર બ ડે દમ બ દમ-પ્યારે
મ મ મ મ પ મ ગ રી રી સા રી ગ રી સા
૨ — — — — — — — — — — — — —
૩ાા ૩ાા ૩ાા ૩ાા ૫ ૩ાા ૩ ૨ ૨ ૧ ૨ ૩ ૨ ૧
* *

નં૦ ૧૯ જીલ્લો-કેરબો. (કાહારવો)

તકતક દેખી સુંદરીઆ શાન—તરજ

તકતક મારે નજરીઆં રાય
કાલીસી જુલ્ફોમેં જીયા લલચાય-તકતક
એક તો મારે તોરી બાલી ઊમરીઆં, દુજો મારે જોબનવા રાય
તીજો મારે તોરે અંગીઆંકી બટવા
ક્યા જાદુ ડારા નઝરીઆં રાય-તકતક

ત ક ત ક મા રે ન જ રી આ આં રાય
સા સા સા રી ગ ગ રી સા રી ગ રી સા
૨ — — — — — — — — — — —
૧ ૧ ૧ ૨ ૩ ૩ ૨ ૧ ૨ ૩ ૨ ૧
૦ ૦ ૦ ૦ *

કા લી સી જુલ ફોં મેં જી યા લ લ ચા એ-તક
ધ ધ ધ ધ પ ધ મ પ પ મ ગ રી
૨ — — — — — — — — — — —
૬ ૬ ૬ ૬ ૫ ૬ ૩ા ૫ ૫ ૩ા ૩ ૨
• • • *

એ ક તો મા રે તો રી બા લી ઊ મ રી આં
મ ગ મ પ પ પ પ ધ સા ની ધ ધ પ
૨ — — — — — — — ૩ ૨ — — —
૩ા ૩ ૩ા ૫ ૫ ૫ ૫ ૬ ૧ ૭ ૬ ૬ ૫
૦ ૦ ૦ ૦

દુ જો મા રે જો બ ન વા રાય
ધ ધ ધ ધ પ મ મ ધ પ
૨ — — — — — — — —
૬ ૬ ૬ ૬ ૫ ૩ા ૩ા ૬ ૫
* * *

તી જો મા રે તો રી અં ગી આં કી બ ટ વા
ધ ધ ધ ધ પ ધ મ પ પ મ ગ ગ રી
૨ — — — — — — — — — — — —
૬ ૬ ૬ ૬ ૫ ૬ ૩ા ૫ ૫ ૩ા ૩ ૩ ૨
૦ ૦ ૦ ૦

ક્યા જા દુ ડા રા ન જ રી આ આં રાય—ત ક ત
સા સા રી ગ ગ રી સા રી ગ રી સા ધ સા સા
૨ — — — — — — — — — — ૧ ૨ —
૧ ૧ ૨ ૩ ૩ ૨ ૧ ૨ ૩ ૨ ૧ ૬ ૧ ૧
૦ ૦ *

નં૦ ૨૦ બ્રહુન્સ—પીસ્તો. (ગઝલે આશક.)

કાસીદા લાદે ખબર યારેકે આજાનેકી
જાન જાતી હય ચલી હીજ્રમેં દીવાનેકી—કાસીદા

કા સી દા આ લા દે ખ બર યા ર કે આ જા ને કી
પ પ મ ગ રી ગ રી સા ની ની સા રી ગ રી સા
૨ — — — — — — — ૧ — ૨ — — — —
૫ ૫ ૩॥ ૩ ૨ ૩ ૨ ૧ ૭ ૭ ૧ ૨ ૩ ૨ ૧
* *

જા ન જા આ તી હે ચ લી હી જ્ર મે દી વા આ ને કી ઇ—કાસીદા
સા સા સા સા રી મ પ પ રી રી મ પ ધ પ મ ગ રી
૨ — — — — — — — — — — — — — — —
૧ ૧ ૧ ૧ ૨ ૩॥ ૫ ૫ ૨ ૨ ૩॥ ૫ ૬ ૫ ૩॥ ૩ ૨
○ ○

નં૦ ૨૧ દાદરો ('અલાઉદ્દીન' નાટકનો ગાયન)

હાં બીબીજાન સુનીએ જરી, ધુન યે મેરી, ગુનકી ભરી—હાં બીબી
સો બરસ ઇરાનમે રહે આઈ હું દીલ શાદ
હએ ખુવા મુગલાનીકી સબ બાતેં મુજે યાદ
બીબી જાન સુનીએ જરી, ધુન યે મેરી ગુનકી ભરી—હાં બીબી

હાં બી બી જાન સુ ની એ જ રી ધુ ન યે મે રી ગુ ન કી ભ રી
ગ ગ ગ ગ રી ગ રી મ ગ રી ગ રી મ ગ રી ગ રી મ ગ
૨ — — — — — — — — — — — — — — — — — —
૨॥ ૨॥ ૨॥ ૨॥ ૨ ૨॥ ૨ ૩॥ ૨॥ ૨ ૨॥ ૨ ૩॥ ૨॥ ૨ ૨॥ ૨ ૩॥ ૨॥
○ ● ○ ○ ○ ○ *

સો બ રસ ઇ રા ન મેં રે આ ઈ હું દી લ સાદ
સા સા સા રી ગ ગ મ મ ગ રી મ ગ રી સા
૨ — — — — — — — — — — — — —
૧ ૧ ૧ ૨ ૨॥ ૨॥ ૩॥ ૩॥ ૨॥ ૨ ૩॥ ૨॥ ૨ ૧
○ ● *

હે ખુ વા મુગ લા ની કી સબ બા તેં મુ જે એ યાદ—બીબીજાન
પ પ પ પ પ પ ધ ની ધ પ મ પ મ ગ ગ ગ ગ
૨ — — — — — — — — — — — — — — — —
૫ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫॥ ૬॥ ૫॥ ૫ ૩॥ ૫ ૩॥ ૨॥ ૨॥ ૨॥ ૨॥
○ ○

નં૦ ૨૨ તીલાનો ('અલ્લાઉદ્દીન' નાટકનો ગાયન)

બંધન બાંધારે—તરજ

હમદમ આઓરે, ધાઓ સબ મીલકર સહેલીયાં-હમદમ
યે ખાબ કએસા પુરગમ થા
ડરડરે જીયા મોરા કાંપે, મન ગભરાય-હમદમ
દોડો દોડો મીલકે સારી, મેરે દીલકી બેકરારી
દેખો ભાલો બારી બારી, સારી વો કીધર ગઈ
ગડ ગઇ, મર ગઈ, કીધર ઉજડ ગઇ
કોઇ હએ કે નહીં, ઇધર ઉધર ગઇ
સારે ઘરમેં, હએ નઝરમેં, કોઇ નહીં રે-હમદમ

હ મ દ મ આ ઓ ઓ ઓ રે
નીસારીસા ની ધ ૫ ધ સા
૧ ૨ — — ૧ — — — ૨
૭ ૧ ૨ ૧ ૧॥ ૬ ૫ ૬ ૧
* *

ધા ઓ સ બ મી લ ક ર સ હે લી આ—હમ
સા સા રી રી મ મ ૫ ૫ ની સા સા સા
૨ — — — — — — — — ૩ — —
૧ ૧ ૨ ૨ ૩॥ ૩॥ ૫ ૫ ૭ ૧ ૧ ૧

યે ખા બ ક એ સા પુ ર ગ મ થા
મ મ ૫ ની ૫ ની સા સા સા સા સા
૨ — — — — — ૩ — — — —
૩॥ ૩॥ ૫ ૭ ૫ ૭ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧
* *

ડ ર ડ ર જી યા મો રા કાં આં પે મ ન ગ ભ રા એ-હમ
સા ની સા ની સા સા રી સા ની ની ધ ૫ મ મ ગ રી સા
૩ ૨ ૩ ૨ ૩ — — — ૨ — — ૨— — — — —
૧ ૭ ૧ ૭ ૧ ૧ ૨ ૧ ૬॥ ૬॥ ૬ ૫ ૩॥ ૩॥ ૨॥ ૨ ૧
* * *

દો ડો દો ડો મીલ કે સા રી મે રે દીલ કી બે ક રા રી
રી મ રી મ મ મ મ મ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫
૨ — — — — — — — — — — — — — — —
૨ ૩॥ ૨ ૩॥ ૩॥ ૩॥ ૩॥ ૩॥ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫ ૫

હે	ઓ	ભા	લો	બા	રી	બા	રી	સા	રી	વો	કી	ધ	ર	ગઈ
મ	મ	મ	મ	ગ	ગ	ગ	ગ	રી	રી	રી	સા	ગ	રી	સા
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૩ાા	૩ાા	૩ાા	૩ાા	૨ાા	૨ાા	૨ાા	૨ાા	૨	૨	૨	૧	૨ાા	૨	૧
														*

ગ	ડ	ગઈ	મ	ર	ગઈ	કી	ધ	ર	ઊ	જ	ડ	ગઈ
સા	સા	સા	ની	ની	ની	ધ	ધ	ધ	પ	ની	ધ	પ
૩	—	—	૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૧	૧	૧	૬ાા	૬ાા	૬ાા	૬	૬	૬	૫	૬ાા	૬	૫
		*			*							*

કો	ઈ	હુએ	કે	ન	હીં	ઈ	ધ	ર	ઊ	ધ	ર	ગઈ
મ	મ	મ	ગ	ગ	ગ	રી	રી	રી	સા	ગ	રી	સા
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૩ાા	૩ાા	૩ાા	૨ાા	૨ાા	૨ાા	૨	૨	૨	૧	૨ાા	૨	૧
		*			*							*

સા	રે	ધ	ર	મેં	હે	ન	જ	ર	મેં	કો	ઈ	ન	હીં	રે-હુમ
સા	રી	મ	મ	પ	ધ	પ	મ	પ	ગ	રી	સા	ગ	રી	સા
૨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૧	૨	૩ાા	૩ાા	૫	૬	૫	૩ાા	૫	૨ાા	૨	૧	૨ાા	૨	૧
				*					*					*

નં૦ ૨૩ પ્રહન્સ ગઝલ–દીપચંદી.

(‘જુલ્મે અજલમ’ નાટકનો ગાયન.)

ફના હો ચુકા મેં ફના હો ચુકા
અજબ ઇશ્કમેં મુબતીલા હો ચુકા.

ફ	ના	હો	ચુ	કા,	મેં	ફ	ના	હો	ચુ	કા
સા	સા	સા	સા	સા	ધ	ની	રી	સા	ની	ધ
૨	—	—	—	—	૧	—	૨	—	૧	—
૧	૧	૧	૧	૧	૬	૬ાા	૨	૧	૬ાા	૬
										*

અ	જબ	ઇશ	ક	મેં	મુબ	તી	લા	હો	ચુ	કા
ગ	મ	ધ	ધ	ની	ની	પ	ધ	પ	ગ	મ
૧	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
૩	૩ાા	૬	૬	૬ાા	૬ાા	૫	૬	૫	૩	૩ાા
										*

નં० ૨૪ જીલ્લા–ખેમટો. ('અલ્લાઉદીન' નાટકનો ગાયન.)

"પૈયાં મેં લાગું સૈયાંકો"—તરજ

પૈયાં મેં લાગું ઓ ચાચા પીયારે મોરે
ચીંતા હમારી બીસારે પીયારે મોરે
ચમકે નસીબોંકે તારે પીયારે મોરે
દેકે રૂપૈયા દુલારે પીયારે મોરે
ચાચાને મુજકો બનાયા ગુલામ;
ચમન કર જા પીસર જીગર નીડર મુદામ.

પૈ યાં મેં	લા ગું ઓ	ચા ચા પી	યા રે મો રે
ગ ગ ગ	મ મ મ	ગ ગ રી	ગ રી સા સા
૨ — —	— — —	— — —	— — — —
૩ ૩ ૩	૩॥ ૩॥ ૩॥	૩ ૩ ૨	૩ ૨ ૧ ૧
			० ०

ચીં તા હ	મા રી બી	સા રે પી	યા રે મો રે
ગ પ પ	પ પ પ	ધ ધ પ	ની ધ પ પ
૨ — —	— — —	— — —	— — — —
૩ ૫ ૫	૫ ૫ ૫	૬ ૬ ૫	૭ ૬ ૫ ૫
			० ०

ચમ કે ન	સી બોં કે	તા રે પી	યા રે મો રે
સા સા સા	સા રી સા	ની ની ધ	ની ધ પ પ
૩ — —	— — —	૨ — —	— — — —
૧ ૧ ૧	૧ ૨ ૧	૭ ૭ ૬	૭ ૬ ૫ ૫
			० ०

દે કે રૂ	પૈ યા દુ	લા રે પી	યા રે મો રે
ની ની ની	ની સા ની	ધ ધ પ	ની ધ પ પ
૨ — —	— ૩ ૨	— — —	— — — —
૬॥ ૬॥ ૬॥	૬॥ ૧ ૬॥	૬ ૬ ૫	૬॥ ૬ ૫ ૫
			० ०

ચા ચા ને	મુજ કો બ	ના યા ગુ	લામ
મ મ મ	મ પ મ	ગ ગ રી	સા
૨ — —	— — —	— — —	—
૩॥ ૩॥ ૩॥	૩॥ ૫ ૩॥	૩ ૩ ૨	૧
			*

ચ મ ન   ક ર જા   પી સ રે

સા રી ગ   મ પ ધ   પ મ પ

૨ — —   — — —   — — —

૧ ૨ ૩   ૩ાા ૫ ૬   ૫ ૩ાા ૫

*   *   *

જી ગ રે   ની ડ રે   મુ દામ

મ ગ મ   ગ રી ગ   રી સા

૨ — —   — — —   — —

૩ાા ૩ ૩ાા   ૩ ૨ ૩   ૨ ૧

*   *   *

નં૦ ૨૫-દાદરો. ('અલીબાબા' નાટકનો ગાયન.)

ઇંગ્રેજી—તર્જ.

સારી પૈસેકી બહાર—પઇસેસે કારોબાર

પૈસેકા પ્યાર, પૈસેસે યાર, ગાર તાબેદાર.

પૈસેકી સબકો ચાહ, મોહતાજ હો યા શાહ

પૈસા—પૈસા—પૈસેકી વાહ વાહ.

સા   રી પૈ સે કી   બ હાર પ   ઇ સે સે કા   રોબાર

ગ   મ પ પ સા   સા પ ગ   મ પ પ સા   પ ધ

૨   — — — ૩   — ૨ —   — — — ૩   ૨ —

૩   ૩ાા ૫ ૫ ૧   ૧ ૫ ૩   ૩ાા ૫ ૫ ૧   ૫ ૬

*   *

પૈ સે કા પ્યાર   પૈ સે સે યાર   ગા ર તા   બેદાર

ની સા સા ની   ધ ની ધ પ   ધ ધ ની   ની સા

૨ ૩ — ૨   — — — —   — — —   — ૩

૭ ૧ ૧ ૭   ૬ ૭ ૬ ૫   ૬ ૬ ૭   ૭ ૧

*   *

પૈ સે કી સબ   કો ચાહ   મો તા જ હો   યા શા

સા સા સા મ ·   પ ધ   ની સા સા રી   સા પ

૨ — — —   — —   — ૩ — —   — ૨

૧ ૧ ૧ ૩ાા   ૫ ૬   ૭ ૧ ૧ ૨   ૧ ૫

*   *

પૈ   સા   પૈ   સા   પૈ સે કી વા   હ   વા

સા   ની   રી   સા   સા ની ની ધ   ની   સા

૩   ૨   ૩   —   — ૨ —   —   ૩

૧   ૭   ૨   ૧   ૧ ૭ ૭ ૬   ૭   ૧

*   *   *

નં ૨૬ ('અલ્લાઉદ્દીન' નાટકનો ગાયન)

ઈંગ્રેજી—તર્જ.

કયેસા અંધેરા હુએ ઘેરા, યહાંપે ફેરા જલનદર ગુરૂકા; આસ મનકી, ખાસ ધનકી, દાસપનકી, હો પુરી સભી
ભુતોંકા ડેરા, બસેરા, સનનન બોલે હયે જીંગા પતંગા; ડુબા ચંદા, હોકે મંદા, ડારૂં ફંદા જીનોપર અભી.

કએ સા | અં ઘે રા | હે ઘે રા | યાં પે ફે રા | જ લન દર | ગુ રૂ કા
મ મ | ગ પ મ | ગ પ મ | સા રી ગ મ | રી ગ મ | રી ગ ની
૨ — | — — — | — — — | — — — — | — — — | — — ૧
૩ા ૩ા | ૩ પ ૩ા | ૩ પ ૩ા | ૧ ૨ ૩ ૩ા | ૨ ૩ ૩ા | ૨ ૩ ૬ા
* | * | * | ૦ ૦ * | * | *

આ સ મન કી | ખા સ ધન કી | દા સ પન કી | હો પુ રી | સ ભી.
પ ધ ની રી | પ ધ ની રી | પ ધ ની રી | ગ મ ધ | પ મ
૧ — — ૨ | ૧ — — ૨ | ૧ — — ૨ | — — — | — —
પ ૬ ૬ા ૨ | પ ૬ ૬ા ૨ | પ ૬ ૬ા ૨ | ૩ ૩ા ૬ | પ ૩ા
* | * | * | ૦ * * | *

ભુ તોં | કા ડે રા | બ સે રા | સ ન ન | ન બો લે | હે જી ગા | પ તં ગા
મ મ | ગ પ મ | ગ પ મ | ગ રી સા | રી ગ મ | રી ગ મ | રી ગ ની
૨ — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — —
૩ા ૩ા | ૩ પ ૩ા | ૩ પ ૩ા | ૩ ૨ ૧ | ૨ ૩ ૩ા | ૨ ૩ ૩ા | ૨ ૩ ૧
* | * | * | * | * | *

ફુ બા ચં દા	હો કે મં દા	ટા રૂ કૂં દા	છ નો પર	અ બી
પ ધ ની રી	પ ધ ની રી	પ ધ ની રી	ગ મ ધ	પ મ
૧ — — ૨	૧ — — ૨	૧ — — ૨	— — —	— —
૫ ૬ ૬॥ ૨	૫ ૬ ૬॥ ૨	૫ ૬ ૬॥ ૨	૩ ૩॥ ૬	૫ ૩॥
*	*	*	૦ * *	*

નં૦ ૨૭ ગઝલે દાગ ('અલાઉદ્દીન' નાટકનો ગાયન)

"નઝીંદગીમે કભી હો ફુરકત"—તર્જ.

સબાત બહેરે જહાંમે અપના ફકત મીસાલે હુબાબ દેખા
ન જોશ દેખા નશોર દેખા ન મૌજ દેખી ન આબ દેખા—સબાત

સ	બા ત	બહે રે જ	હાં મેં અ પ	ના આ ફ કત	મી સા આ લે	એ હુ બા	બ દે એ ખા
સા	સા સા	ગ ગ મ	પ પ પ પ	મ ગ મ ધ	પ મ ગ રી	ગ મ મ	ધ પ મ ગ
૨	— —	— — —	— — — —	— — — —	— — — —	— — —	— — — —
૧	૧ ૧	૩ ૩ ૩॥	૫ ૫ ૫ ૫	૩॥ ૩ ૩॥ ૬	૫ ૩॥ ૩ ૨	૩ ૩॥ ૩॥	૬ ૫ ૩॥ ૩
			૦ ૦	૦ ૦	૦ ૦		૦ ૦

ન જો	શ દે	ખા ન શો	ર દે એ ખા	ન મૌ	જ દે એ ખી	ઇ ન આ આ	બ દ એ ખા
પ પ	પ ની	ની સા સા	સા સા સા રી	ની ની	ની ની ધ પ	ધ મ પ મ	ધ પ મ ગ
૨ —	— —	— ૩ —	— — — —	૨ —	— — — —	— — — —	— — — —
૫ ૫	૫ ૭	૭ ૧ ૧	૧ ૧ ૧ ૨	૬॥ ૬॥	૬॥ ૬॥ ૬ ૫	૬ ૩॥ ૫ ૩॥	૬ ૫ ૩॥ ૩
			૦ ૦ *		૦ ૦	૦ ૦	૦ ૦

નં૦ ૨૮ મલ્હાર–ત્રીતાલો ('અલ્લાઉદ્દીન' નાટકનો ગાયન)

પ્યારી આરે આરે તક્ત હું રાહ–તરજ

પ્યારી કાહે કાહે કરત પુકાર
કોન સપન પ્યારી અંખીયન દેખા
ડરત નીંદરીઆં હાંક માર–પ્યારી કાહે
તોપર વારી, હમ બલહારી મીલકર સારી, પ્યારી જાન
કયું પુકારી, કરકર જારી, ખાલીક બારીં, કી અમાન
દેખા ભાલી, દેવી કાલી, કીજો તુને શોરો સાર
કર બચાં, બે ગુમાં, ડર ડર કર–પ્યારી કાહે

પ્યા રી   કા હે કા હે   ક ર ત પુ   કાર
સા ની   સા રી ગ પ   ગ રી ની સા   રી
૨ ૧   ૨ — — —   — — ૧ ૨   —
૧ ૭   ૧ ૨ ૩ ૫   ૩ ૨ ૭ ૧   ૨
*

કો ન સ પ ન પ્યા રી   આં ખી ય ન   દે એ ખા
ગ ગ ગ ગ ગ રી ગ   પ પ ગ રી   ગ રી સા
૨ — — — — — —   — — — —   — — —
૩ ૩ ૩ ૩ ૩ ૨ ૩   ૫ ૫ ૩ ૨   ૩ ૨ ૧

ડ ર ત ની   દ રી યાં આં   હા ક માં   આર — પ્યા રી
સા ની ની ની   ની ની ધ ની   સા ની ધ   પ   ગ રી
૩ ૨ — —   — — — —   ૩ ૨ —   —   ૨ —
૧ ૭ ૭ ૭   ૭ ૭ ૬ ૭   ૧ ૭ ૬   ૫   ૩ ૨
*   *

તો પર વા રી   હમ બલ હા રી   મીલ કર સા રી   પ્યા રી જાન
ગ ગ પ પ   પ પ પ પ   ધ ધ ધ પ   ની ધ પ
૨ — — —   — — — —   — — — —   — — —
૩ ૩ ૫ ૫   ૫ ૫ ૫ ૫   ૬ ૬ ૬ ૫   ૭ ૬ ૫
*

કયું પુ કા રી   કર કર જા રી   ખા લીક બા રી   કી અ માન
ગ ગ ગ ગ   ગ ગ રી ગ   પ પ ગ રી   ગ રી સા
૨ — — —   — — — —   — — — —   — — —
૩ ૩ ૩ ૩   ૩ ૩ ૨ ૩   ૫ ૫ ૩ ૨   ૩ ૨ ૧
*

દે ખી ભા લી   દે વી કા લી   ફી જો તુ ને   શો રે શાર
સા ની ની ની   ની ની ધ ની   સા ની ધ પ   ની ધ પ
૩ ૨ — —   — — — —   ૩ ૨ — —   — — —
૧ ૭ ૭ ૭   ૭ ૭ ૬ ૭   ૧ ૭ ૬ ૫   ૭ ૬ ૫
*

કર ભ યાં   એ ગુ માં   ડ ર ડ ર   ક ર—પ્યા રી
પ પ ધ   ગ ગ પ   ગ રી ગ મ   ગ રી સા ના
૨ — —   — — —   — — — —   — — — ૧
૫ ૫ ૬   ૩ ૩ ૫   ૩ ૨ ૩ ૩ll   ૩ ૨ ૧ ૭
*   *   *

નં૦ ૨૯ ભેરવી–પીસ્તો. (ગઝલે નામાલુમ.)

નામ જાનેકા ન લે યાર મેં મરજાઊંગી
યાર મેં મરજાઊંગી દીલદાર મેં મર જાઊંગી–નામ
તેરી મેરી દોસ્તી આલમ સારી જાનતી હુએ
ગરચે કોઈ પુછેગા તો નામુકર હો જાઊંગી–નામ

ના મ જા   ને કા ન લે   યા ર મેં મર   જા ઊં ગી
ગ રી ગ   સા સા રી મ   ગ રી સા ની   સા રી મ
૨ — —   — — — —   — — — ૧   ૨ — —
૨ll ૨ ૨ll   ૧ ૧ ૧ll ૩ll   ૨ll ૧ll ૧ ૬ll   ૧ ૧ll ૩ll
*   *   *

યા ર મેં મ ર   જા ઊં ગી દી લ   દા ર મેં મર   જા ઊં ગી
ધ ધ પ પ પ   ધ પ મ મ મ   પ મ ગ ની   સા રી મ
૨ — — — —   — — — — —   — — — ૧   ૨ — —
પll પll પ પ પ   પll પ ૩ll ૩ll ૩ll   પ ૩ll ૨ll ૬ll   ૧ ૧ll ૩ll
૦ ૦ ૦   ૦ ૦ ૦   * *

તે રી મે રી   દો સ્તી   આ લમ સા રી   જાન તી હે
ગ ગ મ મ   ધ પ   મ મ પ ની   ધ પ મ
૨ — — —   — —   — — — —   — — —
૨ll ૨ll ૩ll ૩ll   પll પ   ૩ll ૩ll પ ૬ll   પll પ ૩ll
* *   * *

ગર ચે કો ઈ   પુ છે ગા મેં   ના મુ કર હો   જા ઊં ગી
ધ ધ પ પ   ધ પ મ મ   પ મ ગ ની   સા રી મ
૨ — — —   — — — —   — — — ૧   ૨ — —
પll પll પ પ   પll પ ૩ll ૩ll   પ ૩ll ૨ll ૬ll   ૧ ૧ll ૩ll
* *

નં૦ ૩૦ સોહેની-પીસ્તો. (ગઝલે સાદીક)

કસસે તું એકલ હય યાર કયા તુજે આઝાર હય—તર્જ.

કામ ન જન્નતસે હુએ ન હુર ન અનહારસે
હુસ્ને જાનાપર ફીદા હું કામ હુએ દીવારસે-કામ

કા મ ન જન નત સે હે ન હુ ર ન અન હા ર સે એ
ગ ધ નીસા રી સા ની સા ની ધ ની સાઃ રી સા ની ધ ગ
૧ — — ૨ — — ૧ ૨ ૧ — — ૨ — — ૧ — —
૩ ૫॥ ૭ ૧ ૧॥ ૧ ૭ ૧ ૭ ૫॥ ૭ ૧ ૧॥ ૧ ૭ ૫॥ ૩
૦ ૦ ૦ ૦

હુસ ને જા ના પર ફી દા હું કા મ હે દી ઇ વા ર સે એ
સા રી ગ મ ગ રી સા સા ની ધ ની સા રી સા ની ધ ગ
૨ — — — — — — — ૧ — — ૨ — — ૧ — —
૧ ૧॥ ૩ ૩॥ ૩ ૧॥ ૧ ૧ ૭ ૫॥ ૭ ૧ ૧॥ ૧ ૭ ૫॥ ૩
૦ ૦ ૦ ૦

નં૦ ૩૧ જીલ્લો. ('અલાઉદ્દીન' નાટકનો ગાયન.)

હટ જીન કર યારી દૈયા—તરજ

પ્યારી સુન સરધુન કલપા ન જીયા—પ્યારી,
પીયા બીન કબ કલ પાય મોરા જીયા—પ્યારીસુન
હોગી ઇસમેં જગત હંસાઈ, સગરી નગરીમેં તોરી રૂસ્વાઇ
જાઓ જાઓ, જાઓ સારી, મોહેકો સતાઓ નારી
પ્યારી માન, ખો ન જાન, હો નાદાન, ન ઇસ આન;
પરેશાની, યે હૈરાની, કી નીશાની, હયે દીવાની-સુનસર

પ્યા રી સુ ન સ ર ધુ ન ક લ પા ન જી યા
સા ની સા ની ધ પ મ પ ધ પ મ રી સા રી
૨ ૧ ૨ — — — — — — — — — — —
૧ ૭ ૧ ૬॥ ૬ ૫ ૪ ૫ ૬ ૫ ૩॥ ૨ ૧ ૨
* *

પ્યા રી— પી યા બી ન ક બ ક લ પા ય મો રા જી યા
સા ની પ પ પ પ ની ધ ની ની રી સા ની ધ પ પ
૨ ૧ ૨ — — — — — — — ૩ — ૨ — — —
૧ ૭ ૫ ૫ ૫ ૫ ૭ ૬ ૭ ૭ ૨ ૧ ૭ ૬ ૫ ૫
*

પ્યા રી સુ ન સ ર ધુ ન ક લ પા ન જી યા.
મ ગ મ ની ધ પ મ પ ધ પ મ રી સા રી
૨ — — — — — — — — — — — — —
૩॥ ૩ ૩॥ ૬॥ ૬ ૫ ૪ ૫ ૬ ૫ ૩॥ ૨ ૧ ૨
* *

હો ગી ઈ સ મેં જ ગ ત હું સા ઈ
પ પ ની ધ ની સા સા સા સા સા સા
૨ — — — — ૩ — — — — —
પ પ ૭ ૬ ૭ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૧

સ ગ રી ન ગ રી મેં તો રી રૂ સ વા ઈ
ની ની ની ની ની ની ધ ની રીં સા ની ધ પ
૨ — — — — — — — ૩ — ૨ — —
૭ ૭ ૭ ૭ ૭ ૭ ૬ ૭ ૨ ૧ ૭ ૬ ૫
*

જા ઓ જા ઓ જા ઓ સા રી મો હે કો સ તા ઓ ના રી
ગ રી ગ રી સા સા સા સા પ મ પ રી ગ રી સા સા
૩ — — — — — — — ૨ — — — — — — —
૩ ૨ ૩ ૨ ૧ ૧ ૧ ૧ ૫ ૩॥ ૫ ૨ ૩ ૨ ૧ ૧

જા ઓ જા ઓ જા ઓ સા રી મો હે કો સ તા ઓ
ગ રી ગ રી સા સા સા સા પ મ પ રી ગ રી
૩ — — — — — — — ૨ — — — — —
૩ ૨ ૩ ૨ ૧ ૧ ૧ ૧ ૫ ૩॥ ૫ ૨ ૩ ૨
૦

પ્યા રી માન ઓ ન જાન હો ના દાન ન ઇસ આન
સાસા મ ગ ગ પ પ પ ની ધ ની સા
૨ — — — — — — — — — — ૩
૧ ૧ ૩॥ ૩ ૩ ૫ ૫ ૫ ૭ ૬ ૭ ૧
* * * *

પ રે શા ની યે હે રા ની ફી ની શા ની હૈ દી વા ની
ગ રી સા ની રી સા ની ધ સા ની ધ પ પ મ ગ ગ
૩ — — ૨ ૩ — ૨ — ૩ ૨ — — — — — —
૩ ૨ ૧ ૭ ૨ ૧ ૭ ૬ ૧ ૭ ૬ ૫ ૫ ૩॥ ૩ ૩

સુ ન સ ર ધુ ન ક લ પા ન ઉ યા—પ્યારીસુન
મ ની ધ પ મ પ ધ પ મ રી સા રી
૨ — — — — — — — — — — — —
૩॥ ૬॥ ૬ ૫ ૪ ૫ ૬ ૫ ૩॥ ૨ ૧ ૨
* *

નં૦ ૩૨ ખમ્માચ. (ઠુમરી.)

ધરસન બીન અંખીઆં તરસ રહી—તરજ

નઝર આ ગયા બાલમ તોરે અંગના
હાંરે તોરે અંગનારે સૈયાં તોરે અંગના—નઝર
સોનેકી સુરાઇ મોરી રૂપેરી કંગના
તોરો લાખ રૂપૈયો મોરો બાલા જોબના—નઝર

ન ઝર આ એ ગ યો બા લ મ તો રે અં ગ ના
પ મ ગ રી સા ની સા રી ગ પ મ ગ ધ પ
ર — — — — ૧ ર — — — — — — —
પ ૩।। ૩ ર ૧ ૭ ૧ ર ૩ પ ૪ ૩ ૬ પ
✻ ✻

હાં રે તો રે અં ગ ના રે સૈ યાં તો રે અં ગ ના—નઝર
મ પ ધ ધ ધ ની સા સા ની ધ પ મ ગ ધ પ
ર — — — — — ૩ — ર — — — — — —
૪ પ ૬ ૬ ૬ ૭ ૧ ૧ ૭ ૬ પ ૪ ૩ ૬ પ
✻

સો ને કી સુ રા ઇ મો રી રૂ પે રી કં ગ ના
સા સા ગ મ પ મ પ પ પ મ પ ધ પ મ ગ
ર — — — — — — — — — — — — —
૧ ૧ ૩ ૪ પ ૪ પ પ પ ૪ પ ૬ પ ૩।। ૩

તો રો લા ખ રૂ પૈ યો મો રો બા લા જો બ ના—નઝર
મ પ ધ ધ ની સા સા ની ધ પ મ ગ ધ પ
ર —] — — — ૩ — ર — — — — — —
૪ પ ૬ ૬ ૭ ૧ ૧ ૭ ૬ પ ૪ ૩ ૬ પ
✻ ✻

નં૦ ૩૩ લાવણી.

કહું શું હું મુજ વૃત્તાંત પીતા સમ પ્યારા—તરજ

સપને મેં તેરી તશ્વીર નજર આતી હએ
પ્યારી મુજકો દીલાસા દેકે કહાં જાતી હએ.

સ પ ને મેં તે રી ત શ વી ર ન ઝર આ આ તી હએ
પ પ પ પ પ પ ધ પ મ મ ગ રી મ ગ પ મ
ર — — — — — — — — — — — — — — —
પ પ પ પ પ પ ૬ પ ૪ ૪ ૩ ર ૪ ૩ પ ૪
✻

પ્યા રી મુ જ કો દી લા આ સા આ દે કે ક હાં જા આ તી હએ
રી રી રી ગ રી સા ની ધ ની સા રી રી સા ની સા ની ધ પ
ર — — — — — ૧ — — ર — — — ૧ ર ૧ — —
ર ર ર ૩ ર ૧ ૭ ૬ ૭ ૧ ર ર ૧ ૭ ૧ ૭ ૬ પ
૦ ૦ ૦ ૦ ✻

નં૦ ૩૪ પીલુ-દીપચંદી. (ઠુમરી.)

અંગન કુવા ખોદા દેરે બાલમા
    મેં ભરૂં પાની તુમ દેખો તમાશા-અંગન
કાથુકી ડોરી હાથ ખુચત હુએ
    રેશમકી ડોરી મંગાદેરે બાલમા
    મંગાદેરે બાલમાં-મંગાદેરે બાલમા
    મેં ભરૂં પાની તુમ દેખો તમાશા—અંગન

અં ગ ન	કુ વા ખો	દા દે રે	બા લ મા
પ ની ની	સા સા રી	સા ની ની	સા રી ગ
૧ — —	૨ — —	— ૧ —	૨ — —
૫ ૭ ૭	૧ ૧ ૨	૧ ૭ ૭	૧ ૨ ૩।।
			° ° *

મેં ભ રૂં	પા ની તુમ	દે ખો ત	મા આ શા
ગ રી મ	ગ રી સા	ની સા રી	સા ની પ
૨ — —	— — —	૧ ૨ —	— ૧ —
૨।। ૨ ૩।।	૨।। ૨ ૧	૭ ૧ ૨	૧ ૬।। ૫
			° ° *

કા થુ કી	ડો રી	હા થ ખુ	ચ ત હે
સા ગ મ	પ પ	ગ મ મ	ગ રી સા
૨ — —	— —	— — —	— — —
૧ ૩ ૩।।	૫ ૫	૩ ૩।। ૩।।	૨।। ૨ ૧
	* *		° ° *

રે શમ કી	ડો રી મં	ગા દે રે	બા લ મા
ગ રી મ	ગ રી ગ	રી સા ની	સા રી ગ
૨ — —	— — —	— — ૧	૨ — —
૨।। ૨ ૩।।	૨।। ૨ ૨।।	૨ ૧ ૭	૧ ૨ ૨।।
			° ° *

ગા દે રે	બા લ મા મં	ગા દે રે	બા લ મા
રી સા ની	સા રી ગ ગ	રી સા ની	સા રી ગ
— — ૧	૨ — — —	— — ૧	૨ — —
૨ ૧ ૭	૧ ૨ ૨।। ૨।।	૨ ૧ ૭	૧ ૨ ૨।।
	° °		*

મેં ભ રૂં	પા ની તુમ	દે ખો ત	મા આ શા
ગ રી મ	ગ રી સા	ની સા રી	સા ની પ
૨ — —	— — —	૧ ૨ —	— ૧ —
૨।। ૨ ૩।।	૨।। ૨ ૧	૭ ૧ ૨	૧ ૬।। ૫
			° ° *

નં૦ ૩૫ કેરબો. ('અલાઉદ્દીન' નાટકનો ગાયન.)

ઈંગ્રેજી—તરજ.

આદમ જીતા બાજી ખેલા ગુનકા પાસા ડાલા
 ગુલશન તેરે નસીબોંકા ગોયા ફુલા ગુલલાલા.
દીપક હુએ લાસાની, જીસકા ચંદરસા ઊજાલા
 લેકર છલ્લા, જલદીસે જા, કીમતમેં હુએ બાલા.
ભુલેના કહેના વાંપર જાના ચાલાકીસે
જા ફતેહ હુએ તેરી દીપક લા બેબાકીસે
ચલોરે યહાંસે મીલકર સારે જાતે હુએં લો
ભુતોંકે દેવોંકે અપ્સર પ્યારે જાતે હુએં.

આ દમ જી તા બા જી ખે લા ગુન કા પા સા ડા આ લા
સા સા સા સા સા ધ પ મ પ મ ગ રી ધ પ મ
૨ — — — — — — — — — — — — — — —
૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૬ ૫ ૩ાા ૫ ૩ાા ૩ ૨ ૬ ૫ ૩ાા
*

ગુલ શન તે રે ન સી બોં કા ગો યા ફુ લા ગુલ લા લા
સા સા સા સા સા ધ પ મ પ મ ગ રી મ મ મ
૨ — — — — — — — — — — — — — — —
૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૬ ૫ ૩ાા ૫ ૩ાા ૩ ૨ ૩ાા ૩ાા ૩ાા

દી પક હુે લા સા ની જીસ કા ચં દર સા ઊ જા આ લા
સા સા સા સા સા ધ પ મ પ મ ગ રી ધ પ મ
૨ — — — — — — — — — — — — — — —
૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૬ ૫ ૩ાા ૫ ૩ાા ૩ ૨ ૬ ૫ ૩ાા
*

લે કર છ લા જલ દી સે જા કી મત મેં હુ બા આ લા
સા સા સા સા સા ધ પ મ પ મ ગ રી મ મ મ
૨ — — — — — — — — — — — — — — —
૧ ૧ ૧ ૧ ૧ ૬ ૫ ૩ાા ૫ ૩ાા ૩ ૨ ૩ાા ૩ાા ૩ાા

ભુ લે ના ક હે ના વાં પર જા ના ચા લા કી સે
મ મ ની ધ ની રી સા ની રી સા ની ધ પ મ
૨ — — — — ૩ — ૨ ૩ — ૨ — — —
૩ાા ૩ાા ૬ાા ૬ ૬ાા ૨ ૧ ૭ ૨ ૧ ૬ાા ૬ ૫ ૩ાા
* *

જા ક્ તે   હુએ તે રી   દી પક લા   એ બા કી   સે
મ મ ની   ધ ની રી   સા ની રી   સા ની ની   ની
૨ — —   — — ૩   — ૨ ૩   — ૨ —   —
૩ાા ૩ાા ૬ાા   ૬ ૬ાા ૨   ૧ ૭ ૨   ૧ ૬ાા ૬ાા   ૬ાા
* *

ચ લો રે   ય હાં સે   મીલ કર સા રે   જા તે હેં   લો
મ મ ની   ધ ની રી   સા ની રી સા   ની ધ પ   મ
૨ — —   — — ૩   — ૨ ૩ —   ૨ — —   —
૩ાા૩ાા ૬ાા   ૬ ૬ાા ૨   ૧ ૭ ૨ ૧   ૬ાા ૬ ૫   ૩ાા
* *

ભુ તોં કે   દે વોં કે   અપ સર પ્યા   રે જા તે   હેં
મ મ ની   ધ ની રી   સા ની રી   સા ની ની   ની
૨ — —   — — ૩   — ૨ ૩   — ૨ —   —
૩ાા ૩ાા ૬ાા   ૬ ૬ાા ૨   ૧ ૭ ૨   ૧ ૬ાા ૬ાા   ૬ાા
* *

A નં૦ ૩૬ પીલુ-ત્રીતાલો. (પદ, કબીર.)

શુમાર હમ હમકો રખો તુમ—તર્જ

કબ સમરોગે રામ
અબ તુમ કબ સમરોગે રામ.
ગર્ભ કુલીમેં જપ તપ કીનો
નીકલ હુવા બેઈમાન—અબ તુમ

કબ સ મ રો   ગે રા   મ અ બ તુ મ   કબ સ મ રો   ઓ ગે એ રામ
ની ની ની સા   મ ગ   રી રી ગ મ પ   મ મ મ ગ   રી ગ રી સા
૧ — — ૨ —   — —   — — — — —   — — — —   — — — —
૭ ૭ ૭ ૧   ૩ાા ૨ાા   ૨ ૨ ૨ાા ૩ાા ૫   ૩ાા ૩ાા ૩ાા ૨ાા   ૨ ૨ાા ૨ ૧
* ૦ * *

ગ ર્ભ કુ લી   મેં   જ પ ત પ કી   ઈ નો
મ ગ મ પ   પ   ની ધ ની સા ની   ધ પ
૨ — — —   —   — — — ૩ ૨   — —
૩ાા ૩ ૩ાા ૫   ૫   ૬ાા ૬ ૬ાા ૧ ૬ાા   ૫ાા ૫
* *

ની ક લ હુ વા   બે ઈ મા   ન અ બ તુ મ   કબ સ મ રો   ઓ ગે એ રામ
પ પ પ પ ધ   પ મ મ   રી રી ગ મ પ   મ મ મ ગ   રી ગ રી સા
૨ — — — —   — — —   — — — — —   — — — —   — — — —
૫ ૫ ૫ ૫ ૫ાા   ૫ ૩ાા ૩ાા   ૨ ૨ ૨ાા ૩ાા ૫   ૩ાા ૩ાા ૩ાા ૨ાા   ૨ ૨ાા ૨ ૧
૦ ૦ * ૦ * *

A વધારો (આવૃત્તિ બીજી)

નં० ૩૭ કેરબો ('ખુદાદાદ' નાટકનો ગાયન.]

રંગભરી કોએમીલેરે સજના શામબલી
નીસ દીન રએના-રહુ મન ચએના
માલીક એ ગુલશનમેં રખના ફુલ કલી.

રં ગ ભ રી   કો એ મી લે રે   એ સ જ ના   શા મ બ લી
પ પ ધ ની   ધ પ મ મ ગ   રી ગ મ પ   મ ગ રી સા
૨ — — —   — — — — —   — — — —   — — — —
૫ ૫ ૬ ૬॥   ૬ ૫ ॥ ૩॥ ૨॥   ૨ ૨॥ ૩॥ ૫   ૩॥ ૨॥ ૨ ૧
० ० ० * *

ની સ દીન   રે ના   રહુ મ ન   ચે ના
નીં ની ની   સા સા   રી મ ગ   રી સા
૧ — —   ૨ —   — — —   — —
૬॥ ૬॥ ૬॥   ૧ ૧   ૨ ૩॥ ૨॥   ૨ ૧
* * *   * *

મા લી ક એ   ગુ લ શ ન મેં   ર ખ ના   ફુ લ ક લી
પ પ ધ ની   ધ પ મ મ ગ   રી ગ મ પ   મ ગ રી સા
૨ — — —   — — — — —   — — —   — — — —
૫ ૫ ૬ ૬॥   ૬ ૫ ૩॥ ૩॥ ૨॥   ૨ ૨॥ ૩॥ ૫   ૩॥ ૨॥ ૨ ૧
* ० ० ० * *

નં० ૩૮ પદ-ગીતી. કરકર-તરજ

બીર ચાર ધર, ધર કર સબર
પરવરપર, કર તું નઝર—ધર કર સબર.

બી ર યા ર   ધ ર   ધ ર ક ર સ   બ ર
મ મ પ ધ   ની ધ   મ પ મ ગ   મ મ
૨ — — —   — —   — — — —   — —
૩॥ ૩॥ ૫ ૬   ૬॥ ૬   ૩॥ ૫ ૩॥ ૩   ૩॥ ૩॥
* *   * *

પ ર વ ર   પ ર   ક ર તું ન   ઝ ર   ધ ર ક ર સ   બ ર
મ ધ ની સા   ની ધ   ધ ધ પ ધ   ની ધ   મ પ મ ગ   મ મ
૨ — — ૩   ૨ —   — — — —   — —   — — — —   — —
૩॥ ૬ ૬॥ ૧   ૬॥ ૬   ૬ ૬ ૫ ૬   ૬॥ ૬   ૩॥ ૫ ૩॥ ૩   ૩॥ ૩॥
* *   * *   * *

[illegible]

[illegible]

અરેબિયન નાઈટ્સ

[illegible]

કીંમત— [illegible] રૂ. ૩. [illegible]

[illegible]

—પ્રસિદ્ધ કર્તા—

અલ્લાદીન એન. એમ. [illegible]

[illegible] મુંબઈ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

મનુરાય—[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

એમ. એચ. મેહેરઅલીના પુસ્તકોના અભીપ્રાય.

મનહર છંદ

એમ. એચ. મેહેરઅલી, ખરેખરી પ્રેમ વલ્લી
અરેબિયન નાઇટસ, ખુબી રસાલ છે.
ત્રણવાર વાંચી તોય, વાંચવાનું મન થાય,
આનંદની રેલછેલ, વેગમાં વિશાલ છે,
ભપણની છટા, ધરા પ્રેમરસ પટ અને,
ચિત્રાકૃતી વાહા, તેની લાગણી અપાર છે.
વલ્લભજી પિતામ્બર, પુરોહિત પેખી વદે,
વખાણું શું કથી કથી, અતિ સુખકાર છે.

સત્યવક્તા—ખોજા કોમમાં પુસ્તક કરવાનું પહેલવહેલું માન **મી૦ એમ. એચ. મેહેરઅલીને** ઘટે છે.

ભંડારા—શેઠ દાગશા મગેરજી ડુંગાજી ભરૂચવાળા, નાગપુર કામટી ભંડારા ગોંદીઆ ડુંગરગડ રાજનંદગાવ વગેરે ગામોમાં અનાજ તથા મહુડા મગરના વેપારીઓ લખે છે કે, **વેપારની કુંચીની** નકલ ૮. હમોએ મંગાવેલી પુગી છે અને તે વેપાર ધંધાને સારી ઉપયોગી છે, જેથી હમારી બહારગામોની બીજી દુકાનોપર એમ ચોપડીઓ મોકલવાની જરૂર પડશે, જેના આરડર થોડા દહાડામાં મોકલશું.

બરમાં—શેઠ અલીભાઇ કરીમભાઇ—**કલજુગના કૌતકમાં** જેવી અમોને હસી આવે છે તેવી હસી અમોને કોઇ પણ પુસ્તકમાં આવી હતી નહી—તમારી **'અરેબીયન નાઇટસમાં** અમોને જેવી દીલખુશ મજા પડી છે તેવી મજા કોઇ પણ પુસ્તકમાં પડી હતી નહી તમારી **વેપારની કુંચીના** પુસ્તકમાં અમોને પુરતો લાભ મળ્યો અને જે ઠોઠ હોય તે પણ જલદીથી લાભ મેલવી શકે છે—**રમુજી કહેવતમાં** અમોને બહુજ મજા પડી છે.

દેમી—અબદુલાભાઇ અબદુલહુસેન બંગડીવાલા—**વેપારની કુંચી** ઘણીજ ઉપયોગી થઇ પડી છે કામ પડતું સાધન તુરત મલી આવે છે.

સમવતસર—શેઠ હાસમ દાઉદ—**વેપારની કુંચી** બહુજ સારી છે.

મુજફ્ફરપોર—શેઠ અરદેસર હોરમજી—મહેરબાન મુજબ રૂ. ૧॥ વાલી **વેપારની કુંચી** તુરત મોકલશોજી. તે અત્રેના એક વેપારી ગ્રહસ્થને ભેટ આપવી છે.

ઉમડી—ઓધવજી ડાયાભાઇ કારકુન—**વેપારની કુંચીનું** હેંડબીલ વાંચી તમામ હકીકત જાણી માટે તે પુસ્તક તુરત મોકલશોજી.

સરકારના રેજીસ્ટ્રાર,—ઈ. સ. ૧૮૯૭ ના વરસમાં મુંબઈ ઇલાકામાં પ્રગટ થયલા પુસ્તકોના પોતાના રીપોર્ટમાં ખાસ ધ્યાન આપવા જોગ પરચુરણ—અનેક પ્રકારના સઘળાં પુસ્તકોમાં એમ. એચ. મેહેરઅલીના **કલજુગના કૌતકને** કલેજા પકડી હસાવનારા રસીકમર્મિક ટુચકાઓ તરીકે સૌથી પહેલા નમ્બરે જણાવે છે.

સત્યવકતા-કલજુગના કૌતકમાં હસવા લાયકના ઘણા વિષયો અને પ્રસંગોપાત વિવિધ ચિત્રો આપ્યા છે. એ દરેક વિષયોમાંથી ગમત અને જ્ઞાન મળે છે.

રંગુન,—મી० આદમ ગની—**કલજુગના કૌતક** ત્રીસ ચિત્રોનું ઘણું તારીફ લાયક છે.

ચટગામ—શેઠ રહીમ મેરાલી—**કલજુગના કૌતકનો** બીજો ભાગ મોકલશોજી.

ડા० એદલજી કાવસજી એલ. એમ. અને એસ.—તમારી **યુનાની ટેબલ હકીમુનો** ભા० ૧ મેં સપુંર્ણ વાંચ્યો છે તે ખરેખર ઉપયોગી છે દરેક ડાકટરો તેમાં સાધારણ માણસોને તે હર વખતે ઉપયોગી થઇ પડે એવું મારૂં મત છે એમાં દરેક ચીજોની ખાસીયત તથા ગુણો આપેલા છે તે બરોબર છે.

અખબારે સોદાગર પત્ર—પોતાની દેહને કઇ ચીજ માફક આવશે તથા કઇ ચીજ નુકસાન કરશે તેવું ટુંક જ્ઞાન **યુનાની ટેબલ હકીમુ** આપે છે.

મુંબઈ સમાચાર પત્ર—દરેક પ્રકારની ખોરાકીની વસ્તુઓના ગુણ દોશ શું શું છે તે **યુનાની ટેબલ હકીમુમાં** ટુંકમાં પણ ખુલી રીતે દરશાવ્યું છે.

હકીમ જ. ખ. ઇચ્છાપોરીઆ—દરેક પુરૂષ તથા સ્ત્રીએ **યુનાની ટેબલ હકીમુ** વાંચી મનન કરવા જેવું છે.

હકીમ અબદુલ રેહેમાનખાન મધરાસી—હકીમીના સત્તાવાર ગ્રંથો પરથી **યુનાની ટેબલ હકીમુની** રચના કીધેલી છે.

સારસા—હકીમ નાથાભાઇ અબદુલા—**યુનાની ટેબલ હકીમુ** દરેક માણસોને ઉપયોગી છે.

સુરત—અબદુલાભાઇ રસુલજી—તમારી **યુનાની ટેબલ હકીમુંથી** હું સંતોષ પામ્યો છું અને તે લોકોને ઘણી ફાયદાકારક છે.

પલસાણા—દેશાઈ ગણપતરામ રૂઘનાથજી—**યુનાની ટેબલ હકીમુંની** ખાસ જરૂર છે.

ધોરાજી—શેઠ નુરમહમદ તારમામદ—તમારી વખણાયેલી **યુનાની ટેબલ હકીમું** તુરત મોકલસોજી, તમારી **અરેબિયન નાઇટસ** વાંચવાથી હું ઘણો રાજી થયો છું.

સત્યવક્તા—મી૦ એમ. એચ. મેહેરઅલીની **અરેબિયન નાઈટસમાં** પ્રસંગને અનુસરતાં ચિત્રો આપી વાર્તાને સંગારવા પાછળ કર્તાએ ઠીક ખરચ કર્યો છે. **હિંદની** સુલતાના શાહજાદી અને પ્રીટના વીગેરેના ચિત્રો ખુબીદાર છે. ભાષાની છટા શુદ્ધ લાગે છે.

અખબારે ઇસલામ—**સર્વે અરેબિયન નાઇટસમાંથી** મી૦ એમ. એચ. મેહેરઅલીવાળું ચિત્રો સાથેનું આ પુસ્તક વધારે લોકપ્રીય થઇ પડવાની અમો વકી રાખ્યે છીએ. એમાં આપેલાં ૪૮ ચીત્રો તેની અસલી ઢબઢબ ઉપર બનાવવાની તથા એરેબીક નામોને તેના અસલનાજ આકારમાં રજુ કરવા સામે વાર્તાના તરજુમાને ઘણીજ રસ-કસવાળી બનાવવા પાછળ તેના કર્તાએ કાળજી સાથે મોટા ખરચ કીધા છે. વાર્તાઓથી ભરચક પુસ્તક આવી માત્ર રૂ. ૧॥ ની સસ્તી કીમતે પુરૂં પાડવામાં મી૦ એમ. એચ. મેહેરઅલીએ પોતાની ખરી હીમ્મત ભરેલી સેવા બજાવેલી અમો ગણ્યે છીએ.

મુંબાસા—શેઠ અલારખીઆ કલ્યાણ—તમારી **અરેબિયન નાઇટસથી** ઘણા ખુસી થયા છીએ.

રૂપાલ—પ્રહ્લાદજી વૈજનાથ દવે—મેં **અરેબિયન નાઇટસ** મંગાવી તેથી મને પુરતો સંતોષ મળ્યો છે.

પોરબંદર—શેઠ અબદુલા હાજી તૈયબ—**અરેબિયન નાઇટસ** મોકલી તેવી બીજી મોકલાવજો.

નોપાલ—શેઠ કરીમ અબદુલા—આપસાહેબની **ચોપડીઓ** તથા **કીસ્સાઓ** વાંચીને ઘણા ખુશી થયા છીએ.

મુંબાસા—શેઠ સાલેમામદ હાજીઅબુબકર—તમારી ચોપડીઓની બહુજ વખાણ થાય છે કે **મેહેરઅલીની ચોપડીઓ** ઘણીજ સારી છે.

લામુ—એમ. એલ. કાસાની-તમાએ **એકોડીયન ચાવી—બુક** મોકલી તેના જેવી ગાઇડ થોડીજ હશે.

ત્રાનસવાલ—શેઠ અબદુલ કરીમ ઉમર—તમારી બનાવેલી **એકોરડીયન ચાવી-બુકથી** મને સારી સમજ ઉતરી છે અને તેથી હું શીખેલછું.

અમદાવાદ—દેશાઇ મોતીલાલ વલ્લભદાસ-આપની **વાજીંત્રની ચોપડીથી** વગર ઉસ્તાદે વાજીંત્ર શીખી શકાય છે.

બુરાનપુર—ધનસામદાસ નરોતમદાસ—તમારી **વાજાની ચોપડીઓથી** હું ઘણોજ ખુશી થયો છું

પાલણપુર—શા. કાલીદાસ સોભાગચંદ-આપની **વેપારની કુંચી** નામની ચોપડી વેપારીઓને ખાસ કેલવણી લેવા લાયક ઉપયોગી પુસ્તક છે. તેમાં દરેક વેપારની સમજણ છે.

☞ એ ઉપરાંત સંખ્યાબંધ સરટીફીકેટો મળેલી છે.

ક્રાફ્ટ પ્રીંટીંગ પ્રેસ.